

**Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik
İhtiyaçlarının İncelenmesi: Iğdır İli Örneği**
Özlem ÇEVİK
Yüksek Lisans Tezi
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Hareket ve Antrenman Bilim Dalı

Prof. Dr. Gökhan Bayraktar
AĞRI-2018
Her Hakkı Saklıdır.

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
HAREKET VE ANTRENMAN BİLİM DALI

Özlem ÇEVİK

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN TEMEL PSİKOLOJİK
İHTİYAÇLARININ İNCELENMESİ: İĞDIR İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Gökhan BAYRAKTAR

AĞRI-2018

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Gökhan BAYRAKTAR danışmanlığında, **Özlem ÇEVİK** tarafından hazırlanan bu çalışma **14/09/2018** tarihinde aşağıdaki jüri tarafından, **Beden Eğitimi ve Spor** Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Erdoğan TOZOĞLU

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Gökhan BAYRAKTAR

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi. Serkan ZENGİN

İmza:

İmza:

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine ait olup;

Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../201.. tarih ve / nolu kararı ile onaylanmıştır.

.... /...../.....

Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN TEMEL PSİKOLOJİK İHTİYAÇLARININ İNCELENMESİ: IĞDIR İLİ ÖRNEĞİ” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

27/09/2018

Özlem ÇEVİK

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY	
TUTANAĞI.....	I
TEZ ETİK VE	
BİLDİRİM.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	V
Önsöz.....	VII
Tablolar	
Dizini.....	VII
I	

BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Temel Psikolojik İhtiyaçlarla İlgili Kavramlar.....	1
1.1.1. İhtiyaç	1
1.1.2. Dürtü	6
1.1.3. Güdü.....	7
1.1.4. Motivasyon	8
İKİNCİ BÖLÜM.....	9
2. TEMEL İHTİYAÇLARLA İLGİLİ KURAMLAR.....	9
2.1. Abraham H. Maslow'un İhtiyaçlar Kuramı	9
2.1.1. Fizyolojik İhtiyaçlar.....	9
2.1.2. Güvenlik İhtiyacı	9
2.1.3. Ait Olma ve Sevgi İhtiyacı	10
2.1.4. Saygı İhtiyacı.....	10
2.1.5. Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı.....	10
2.2. Henry A. Murray'ın Kuramı.....	12
2.3. David McClelland'ın Başarı İhtiyacı Kuramı	13
2.4. Clayton Alderfer'in ERG Kuramı	14
2.5. Clarck Hull'un Fizyolojik İhtiyaçlar Kuramı (Dürtü Kuramı).....	14
2.6. Edward L. Deci ve Richard M. Ryan'ın Öz-Belirleme Kuramı	14
2.7. Eric Fromm'un İhtiyaçlar Kuramı.....	17
2.8. Eric Berne Transaksiyonel Analiz Kuramı.....	17
2.9. Ann Roe: İhtiyaç Yaklaşımı	18
2.10. Schaffer'a Göre İhtiyaçlar	18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	20
3. YÖNTEM.....	20
3.1. Araştırmanın Amacı	20
3.2. Araştırmanın Problem Cümlesi	20
3.3. Araştırmanın Alt Problemleri	20
3.4. Evren ve Örneklem.....	21
3.5. Araştırmanın Modeli	21
3.6. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	21
3.7. Hipotezler (Varsayımlar).....	22
3.8. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	22
3.9. Veri Toplama Araçları.....	22
3.9.1. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği	23
3.9.2. Kişisel Bilgi Formu.....	24
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	25
4. BULGULAR.....	25
Tablo 1: Tanımlayıcı İstatistik Dağılım	25
Tablo 2: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Cinsiyet Dağılımı	27
Tablo 3: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yaş Dağılımı 27	
Tablo 4: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Medeni Durumları Dağılımı.....	27
Tablo 5: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Çocuk Sahibi Olma Dağılımı.....	27
Tablo 6: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğrenim Durumları Dağılımı.....	27
Tablo 7: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görev Süreleri Dağılımı	28
Tablo 8: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görev Statüleri Dağılımı	28
Tablo 9: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İdari Görev Alma Durumları Dağılımı.....	28
Tablo 10: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Öğretmenliğini Tercih Etme Durumları Dağılımı.....	28
Tablo 11: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Günlük İş Yükü Değerlendirme Durumları Dağılımı	29
Tablo 12: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Gelir Düzeylerini Değerlendirme Durumları Dağılımı	29

Tablo 13: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Cinsiyetleri ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri.....	29
Tablo 14: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yaşları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri.....	30
Tablo 15: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Medeni Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri	30
Tablo 16: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Çocuk Sahibi Olma Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları	30
Tablo 17: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğrenim Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri	31
Tablo 18: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görev Süreleri ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları	31
Tablo 19: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Statü Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri	32
Tablo 20: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İdari Görev Yapma Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri	32
Tablo 21: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Öğretmenliğini Tercih Etme Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri.....	32
Tablo 22: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Günlük İş Yüklerini Değerlendirme Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri.....	33
Tablo 23: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Gelir Düzeylerini Değerlendirme Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları	34
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	35
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	35
5.1. Tartışma ve Sonuç	35

5.2.	
Öneriler.....	39
KAYNAKLAR	40
Ekler.....	45
Ek 1.	
Özgeçmiş.....	46
Ek. 2 Kişisel Bilgi	
Formu.....	47
Ek. 3. Temel Psikolojik İhtiyaçlar	
Ölçeği.....	48
Ek. 4. Iğdır İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin	
Belgesi.....	49

ÖZET

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN TEMEL PSİKOLOJİK İHTİYAÇLARININ İNCELENMESİ: IĞDIR İLİ ÖRNEĞİ

Özlem ÇEVİK

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gökhan BAYRAKTAR

2018

Jüri: Doç. Dr. Erdoğan TOZOĞLU
Prof. Dr. Gökhan BAYRAKTAR
Dr. Öğr. Üyesi. Serkan ZENGİN

Bu araştırmanın amacı, Iğdır il merkezinde görev yapan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının incelenmesidir.

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim- öğretim yılında Iğdır il merkezinde farklı okullarda görev yapan 91 beden eğitimi ve spor öğretmeni oluştururken, örneklem grubunu ise ulaşılabilen ve anket uygulanabilen 26 kadın, 57 erkek olmak üzere toplam 83 beden eğitimi ve spor öğretmeni oluşturmaktadır.

Bu çalışmada var olan durumu betimlemek amacıyla tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olan şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. (Karasar, N. 2012.72).

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel bilgi formu” ve Deci ve Ryan (2000) tarafından geliştirilen, Kesici, Üre, Bozgeyikli ve Sünbül tarafından Türkçe’ye 2003 yılında uyarlanan “Temel Psikolojik ihtiyaçlar” ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu üç boyut sırasıyla: 1. Özerklik İhtiyacı 2. Yeterlik İhtiyacı 3. İlişki ihtiyacı.

Araştırmadan elde edilen veriler, SPSS 20 programı ile analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken, tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart Sapma) kullanılmıştır. Analizler yapılırken verilerin normal dağılım uygunluğuna bakılmış ve normal dağılıma uygun olduğu belirlenmiştir. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında, iki grup arasındaki fark t-testi ile analiz edilmiştir. Gruplara düşen kişi sayısı 30’un altında olduğu durumlarda karşılaştırma analizlerinde Kruskal Wallis H-Testi ve Mann Whitney-U testi uygulanmıştır. İki den fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırılmalarında Tek Yönlü (One way) Anova testi uygulanmıştır. Farklılıkların hangi gruplardan

kaynaklandığını belirlemek için, ileri analizde Mann Whitney-U testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven Aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Analizlerde, $p < 0.05$ düzeyinde değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; öğretmenlerin temel psikolojik ihtiyaçları değerlendirildiğinde; cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma, öğrenim düzeyi, statü durumu, idari görev ve gelir düzeyi değerlendirme boyutlarında istatistikî olarak anlamlı ilişki tespit edilememiştir. Görev süresi değişkenine göre ilişki ihtiyacı alt boyutunda, öğretmenliği tercih etme değişkenine göre Yeterlik ihtiyacı alt boyutunda, günlük iş yükünü değerlendirme değişkenine göre özerklik ihtiyacı alt boyutunda anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin temel psikolojik ihtiyaçları değerlendirildiğinde görev süresinin artmasının ilişki ihtiyacının artışı ile paralel olduğu, öğretmenliği kendi isteği ile tercih etmeyenlerin yeterlik ihtiyacının arttığı ve günlük iş yükünü fazla bulan öğretmenlerin özerklik ihtiyacının fazla olduğu görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusal ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması öğretmenlik mesleğini icra ederken verimin yüksek olmasını sağlayacağı bilgisine bağlı olarak temel psikolojik ihtiyaçların göz ardı edilmemesi öneri olarak ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Beden Eğitimi Öğretmeni, Spor, Beden Eğitimi, Temel psikolojik ihtiyaç.

ABSTRACT
EXAMINATION OF THE NEEDS OF THE PHYSICAL EDUCATION
TEACHERS

SAMPLE OF İĞDIR PROVINCE

Özlem ÇEVİK

Thesis Consultant: Prof. Dr. Gökhan BAYRAKTAR

2018

Jüri: Doç. Dr. Erdoğan TOZOĞLU
Prof. Dr. Gökhan BAYRAKTAR
Dr. Öğr. Üyesi. Serkan ZENGİN

The purpose of this research is to examine the basic psychological needs of physical Education and Sports Teachers working in Iğdir province center.

While the study population consists of 91 physical education and sports teachers working in different schools in the province of Iğdir in the academic year of 2017-2018, the sample group consists of 83 physical education and sports teachers including 26 women and 57 men who can be accessed and surveyed.

In this study, a scanning model was used to describe the current situation. Scanning models are research approaches aimed at describing a past or present situation as it exists. (Karasar, 2007: 77).

The "Personal Information Form" developed by the researcher as a data collection tool and the "Basic Psychological Needs" scale developed by Deci and Ryan (2000) and adapted to Turkish in 2003 by Kesici, Ure, Bozgeyikli and Sünbül were used. The scale consists of three sub-dimensions. These three dimensions are as follows: 1. The need for Autonomy 2. The need for Competence 3. The need for Relationship

The Data obtained from the study were analyzed by SPSS 20 program. Descriptive statistical methods (Number, Percentage, Mean, Standard Deviation) were used when the data were evaluated. When the analyzes were made, the appropriateness of the normal distribution of the data was checked and it was determined that the normal distribution was appropriate. In comparing quantitative data, the difference between the two groups was analyzed by t-test. In cases where the number of persons falling into the groups was less than 30, Kruskal Wallis H-Test and Mann Whitney-U test were applied in the comparative analyzes. One way Anova test was applied in the comparison of parameters between groups in the case of more than two groups. The Mann Whitney-U test was used for further analysis to determine which groups the differences originated from. The findings were evaluated at the 95% confidence range and at the 5% significance level. In the analyzes, values at $p < 0.05$ level were considered to be statistically significant.

According to the results obtained from the research; when the basic psychological needs of the teachers are assessed; There was no statistically significant relationship between gender, age, marital status, owning child, education level, status, administrative task and income level.

According to the duty period variable, there is a significant relationship in the subscale of relationship need, according to teacher preference variable in Proficiency need subscale, and in the subscale of autonomy need according to daily work stress evaluation variable.

As a result, when the basic psychological needs of physical education and sports teachers are evaluated, it is seen that the increase of the duty period is parallel to the increase of the need for the relationship, the need of the teachers who do not choose voluntarily increase the need for self- In the light of this information, it can be expressed as a suggestion that the basic psychological needs should not be ignored depending on the knowledge that the emotional needs of the physical education and sports teachers are taken into account when providing the proficiency in performing the teaching profession.

Keywords: Teacher, Physical Education Teacher, Sports, Physical Education, Basic Psychological Need.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada temel amaç, Beden Eğitimi Öğretmenlerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının neler olduğunun araştırılmasıdır. Araştırmaya 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Iğdır ilinde bulunan 83 beden eğitimi öğretmeni dâhil edilmiştir. Ankete katılan beden eğitimi öğretmenlerine çalışmanın amacı anlatılmış ve hiçbir baskı altında kalmadan ve gönüllü olarak çalışmama katkı sağlamışlardır.

Iğdır ili Milli Eğitim Müdürlüğü onayıyla okullarda araştırmamı gerçekleştirdim. Bundan dolayı, Iğdır İl Milli Eğitim Müdürlüğüne, araştırma yapmak için gittiğim okullardaki idarecilere ve araştırmaya katılan tüm beden eğitimi öğretmeni arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimim boyunca ve özellikle tez aşamasında değerli bilgi ve birikimleriyle desteklerini esirgemeyen Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğretim üyelerinden danışman hocam sayın Prof. Dr. Gökhan BAYRAKTAR'A ve tüm hocalarıma teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunuyorum.

Hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen sevgili anneme ve babama, sevgili kardeşlerime teşekkür ederim.

Özlem ÇEVİK

Ağrı-2018

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Tanımlayıcı İstatistik Dağılımı	38
Tablo 2: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Cinsiyet Dağılımı	40
Tablo 3: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yaş Dağılımı	40
Tablo 4: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Medeni Durumları Dağılımı	40
Tablo 5: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Çocuk Sahibi Olma Dağılımı	40
Tablo 6: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Öğrenim Durumları Dağılımı	40
Tablo 7: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Görev Süreleri Dağılımı	41
Tablo 8: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Görev Statüleri Dağılımı	41
Tablo 9: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin İdari Görev Alma Durumları Dağılımı	41
Tablo 10: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliğini Tercih Etme Durumları Dağılımı	41
Tablo 11: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Günlük İş Yükü Değerlendirme Durumları Dağılımı	42
Tablo 12: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Gelir Düzeylerini Değerlendirme Durumları Dağılımı	42
Tablo 13: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Cinsiyetleri ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri	42
Tablo 14: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yaşları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri	43
Tablo 15: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Medeni Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri	43
Tablo 16: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Çocuk Sahibi Olma Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları	30

Tablo 17: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Öğrenim Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri.....	44
Tablo 18: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Görev Süreleri ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	31
Tablo 19: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Statü Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri.....	45
Tablo 20: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin İdari Görev Yapma Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri.....	45
Tablo 21: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliğini Tercih Etme Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri.....	45
Tablo 22: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Günlük İş Yüklerini Değerlendirme Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri	46
Tablo 23: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Gelir Düzeylerini Değerlendirme Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	47

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Temel Psikolojik İhtiyaçlarla İlgili Kavramlar

1.1.1. İhtiyaç

Canlı varlıkların hayatta kalabilmeleri için vücut ısıları, oksijen, su ve kandaki şeker oranı gibi hayati unsurların organizma içinde belirli sınırlarda tutulması gerekmektedir. Değişen çevre koşullarına uyum sağlamaya çalışan organizma, bu iç koşullarını ayarlamak zorundadır. Bu sisteme 'Homeostatik Denge' denir. Homeostatik dengenin bozulması bir eksiklik, bir ihtiyaç olarak ortaya çıkar ve bu durum organizmada iç gerginlik meydana getirir. Bu eksikliğin organizma tarafından hissedilmesine ihtiyaç denilmektedir (Baymur, 1994). Başka bir deyişle organizmada oluşan dengesizlik ihtiyacı meydana getirmektedir (Öztürk, 2004). İhtiyaç terimi, insanların bilinçli arzularını ya da güdülerini belirtmede kullanılır (Baard et al, 2004). İhtiyaç, bireyin biyolojik veya psikolojik gereklilikten oluşan yetersizlik durumudur (Darley, 1991).

İhtiyaçların ortaya çıkması durumu, organizmadaki bir dengesizliğin ve yetersizliğin olmasıdır. Meydana gelen bu dengesizlik veya yetersizlik durumu organizmayı gergin bir hale sokar. Bu gerginlik durumunun giderilmesi ve ortadan kaldırılması için organizma, homeostatik denge mekanizmasını harekete geçirerek varlık devamlılığını sağlar. Örnek verecek olursak; beslenme ile alınan fazla glikoz, kandaki şeker miktarını yükseltir ve kandaki şeker dengesini bozar. Organizma bu durum karşısında, homeostatik dengeyi sağlamak için insülin salgılar ve kandaki fazla olan şekerin hücrelerde depolanmasını sağlar. Ayrıca beden ısısı, kandaki şeker, oksijen miktarı, asit ve alkali oranı, yaşamaya en elverişli sınırlar içinde bulundurulur (Erkekmur, Feriha, 1990).

Gereksinme ve ihtiyaç olarak da ifade edilen ihtiyaç, tatmin edilmemiş bir arzunun, isteğin ya da organik bir yoksunluğun meydana getirdiği içsel bir gerilim durumudur. Bu ihtiyaçlar su, hava, yiyecek, uyku ve cinsellik gibi fizyolojik kökenli veya öğrenme, başarı, sevgi, şefkat, korunma ve dostluk gibi psikolojik kökenli de olabilir (Budak, 2003). Önemli psikolojik ihtiyaçlardan birisi de diğer insanlarla sevgi alışverişinde bulunmak ve arkadaşça ilişkilerde bulunmaktır. Grup tarafından kabul edilme, onaylanma da insanın önemli psikolojik ihtiyaçlarındandır. Yeterlilik

ve toplum tarafından onaylanmak isteği de kişide öz değer duygusu yaratır. İnsan bu temel üzerine kendi potansiyelini olumlu bir şekilde kullanma imkanı bulur (Dilekmen, 2005).

İnsanların ihtiyaçları sonsuz ve sınırsızdır. Her insanın kendine has ihtiyaçları vardır ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda insan belli davranışları göstermek için güdülenir (Baymur, 1994). İnsanlar, sonsuz ve sınırsız ihtiyaçlara göre yeni istek ve taleplerde bulunma gereksinimi gösterirler. İnsan ihtiyaçlarının çoğu fizyolojik ve psikolojik içeriklidir. Psikolojik ihtiyaçların giderilmesi ve doyurulması, fizyolojik ihtiyaçlara bağlıdır (Cüceloğlu, 1992).

Psikolojik ihtiyaç, fiziksel olmaktan çok zihin ve duygularla ilgili olduğundan, bir insandan diğerine değişebilen ve öğrenme ürünü oldukları ileri sürülen ihtiyaçlardır. Bu ihtiyaçlar güvenlik, bağlılık, saygınlık kazanma, kendini gerçekleştirme, özgürlük ve özerklik, ait olma, sevmek, sevilme ve birlikte olma, saldırganlık, kendine güven, kabul edilme, onaylanma, elemekten kaçma ve hazzla ulaşma gibi ihtiyaçlardır (Baymur, 1994, 70-71).

Psikolojik ihtiyaçlar arasında sevmek ve sevilme, saygı ve takdir beklentisi içinde bulunma ve en önemlisi de kendini gerçekleştirme ihtiyacıdır. Kendini gerçekleştirme ihtiyacı, psikolojik ihtiyaçlar içinde en önemlisidir. Kendini gerçekleştiren birey, psikolojik bakımdan sağlıklı ve uyumlu bireydir ve bu bireyin özellikleri arasında gerçeği olduğu gibi algılayabilme, içinden geldiği gibi davranabilme, bir probleme dönük olma, kendine yeterli olma, çevreden bağımsız olma, takdir edilme, insanlıkla özdeşleşme, demokratik bir karakter yapısına sahip olma, sosyal kalıplaşmaya direniş olarak sayılabilir (Kuzgun, 1988).

İhtiyaç kavramının tanımı, farklı disiplin alanları ve yaklaşımlara göre bazı değişiklikler göstermektedir. Kavram, bazı disiplinlerde daha çok fizyolojik anlamlar taşırken, bazı yaklaşımlarda ise daha çok psikolojik anlamlar taşımaktadır. Bu nedenle ihtiyaç, hem fiziki hem de psikolojik bir gereklilik olarak ele alınabilen bir kavram olma özelliği taşımaktadır. Fizyolojik ve psikolojik olan bu ihtiyaçlardan fizyolojik olanlar, insan canlılığının devamı için şart iken, psikolojik ihtiyaçların karşılanmaması insan canlılığının devamı için bir tehdit değildir. Ancak psikolojik ihtiyaçlar karşılanmazsa bireyde bir tehdit durumu ortaya çıkar ve bu bireyin

psikolojik iyiliği için istenmeyen olumsuz bir durum olur (Ercoşkun ve Nalçacı, 2005, s. 353).

Farklı insanların farklı yoğunlukta, farklı ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar zaman ve çevresel faktörlerle değişir. Bu nedenle, iki farklı insan aynı ortamda tamamıyla farklı davranabilirler (Gibson ve Chandler,1988).

İhtiyaç kavramı ister fizyolojik, ister psikolojik olarak incelensin tüm yaklaşımlarda ortak olan nokta, kavramın yoksunluk duygusu barındırmasıdır. İhtiyaç, bireyin fiziksel, sosyal ve duygusal yönlerden sağlıklı bir şekilde gelişmesi için gerekli olan unsurları ifade etmektedir. Bireylerin ihtiyaçları ise zamana ve bağlama göre farklılaşmaktadır. Yaş, sosyo-kültürel özellikler ve yetenekler gibi birçok faktör bireylerin ihtiyaçlarını etkilemekte ve değiştirmektedir (Özer, 2009; Hamurcu, 2011).

Canlılar içinde en uzun ve en önemli bakıma ihtiyaç duyan insan yavrusudur (Aşkın, 2004). Çocuğun doğumundan itibaren büyüdükçe birçok sosyal ve psikolojik ihtiyaçları ortaya çıkar (Kulaksızoğlu, 2009). Büyüyen bir çocuk için ailenin ödevlerinden biri de çocuğun ihtiyaçlarına cevap verebilmektir (Walczak ve Burns, 2004).

Çocukların istenilen biçimde yetiştirilmesi, öncelikle psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlıdır. Bu psikolojik ihtiyaçlar; sevgi, disiplin ve özgürlük olarak üç ana başlıkta toplanabilir. Bu üç ana ihtiyaç birbirleriyle ilişkili de olsa gelişme basamaklarında biri veya öteki öncelik taşır. Burada hiyerarşik sıra önemlidir. Örneğin süt çocukluğu döneminde sevgi ihtiyacı ilk sırada yer alırken, özgürlük ve disiplinden söz edilemez. İleri yaşlarda ise özgür olma ihtiyacı artar (Bayraktar, 2007).

İhtiyaç kavramı, genelde iki farklı yaklaşım olarak ele alınmıştır. Birincisinde ihtiyaç kavramı, bireyin genel olarak hedeflerini, isteklerini ve arzularını içinde barındıran hemen her türlü motive edici güç ile benzer özellikler gösterir veya benzerdir. İkinci yaklaşım ise, psikolojik açıdan gelişim ve sağlık açısından gerekli olan ihtiyaçlardır. Bu yaklaşıma göre ihtiyaçlar, tıpkı bir bitkinin gelişimi için suya ve gün ışığına duyduğu ihtiyaç gibi, kişisel gelişim ve bütünleşme için gereken temel besinler olarak ifade edilirler (Ryan, 1995).

Gereksinim yani ihtiyaçlar, insanlara mahsus dürtülerdir. Güdü, isteklendirme, istek, arzu, ihtiyaç, umut ve başarma gibi dürtüler yüksek olan drtlerdendir. Bu dürtüler ise ihtiyacı oluşturur. İhtiyaç, i ve dış kaynaklı olmakla birlikte beyin bölgesinde olmakla birlikte beyinde meydana gelen baskı, itici bir g ya da ihtiyaç hissi olarak açıklanır. İnsanın bütün psikososyal olan ihtiyaçları genelde temel ihtiyaçlar olarak adlandırılır (Eysenck, Arnold ve Meili, 1972; akt. Kesici vd., 2003).

Temel ihtiyaçların gerçek doğası ve onların davranışlara etkisi, ihtiyacı veya gereksinimi teorik bir kavram olarak düşünmemize sebep olabilir. İhtiyaçların bu durumu, organizmada sık sık olan değişiklik, bir tür enerji ya da homeostatik dengeyi bozan bir rahatsızlık olarak da yorumlanabilir. Bu fizyolojik durum ya da uyarıcı, uygun olan bir gdyle destekleninceye kadar davranışı başlatan dürtünün kaynağını oluşturur. Tüm psiko-sosyal ihtiyaçlar ve özellikle tüm insan ihtiyaçları genelde temel ihtiyaçlar olarak adlandırılırlar. (Eysenck, Arnold ve Meili, 1972).

İnsan ihtiyaçları sınırsızdır. Bu nedenle bireyin ihtiyaçlarının giderilmesi, giderilen ihtiyacın ortadan kalktığı ve tekrar ortaya çıkmayacağı anlamına gelmez. Tam aksine bir süre sonra karşılanmış olan ihtiyaç, yeniden organizmayı gergin bir duruma sokarak, organizmayı ihtiyacı gidermesi için güdüler. İhtiyaçların organizmayı harekete ve faaliyete geçirmesinin temelini güdüler oluşturmaktadır (Eroğlu, Feyzullah, 2000).

Yetişkinlerde yapılan araştırmaların birçoğunda, temel psikolojik gereksinimlerin giderilmesinin, özel ve genel bağlamda insanların iyi oluşu ile doğrudan ilişkisi olduğunu ve her bir temel psikolojik ihtiyacın iyi oluşa eşsiz katkı sağladığını göstermektedir (Tian, Chen ve Huebner, 2014).

İnsan ihtiyaçlarının birçok türü vardır. Başarma ihtiyacı gibi, hayvanlarda gözleyemediğimiz bazı gereksinim eşitleri vardır ve bunlar insan davranışlarında önemli rol oynamaktadır. Bu ihtiyaçlar dolaylı olarak biyolojik olan gereksinimlerle ilişkilidirler; ancak bu ilişki, insanın içinde yetiştiği toplumun yaşam biçimi ve değerler sisteminden büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu etkilenme, toplum içindeki öğrenme yaşantılarından kaynaklanmaktadır. ğrenilmiş gereksinimlerin doyurulmaması insanın ölümüne sebep olmaz, ancak insanın hayatını zorlaştırarak psikolojik sağlığını olumsuz etkiler (Cüceloğlu, 1999).

Öğrenilmiş insan ihtiyaçlarının bazıları aşağıdaki gibi sunulabilir:

Başarı: Mükemmellik standartlarına ulaşip, bu standartları aşmayı amaçlama.

Sosyal Kabul: Diğer insanların davranışlarımızı uygun bularak kabullenmelerini ve onlar tarafından beğenilmeği istemek.

Güçlü Olma: Başka insanların davranışlarını denetleyebilme, bunun yanında kendi davranışlarımızı istediğimiz gibi ve denetlenmeden yapabilme isteği.

Bağımsızlık: Hiçbir bireye ihtiyaç duymadan kendi yaşamını kendi yetenekleriyle ve gücüyle biçimlendirebilmek.

Belirginlik: Daha sonradan ne olacağını bilip, önceden ne olup biteceğini kestirebilmek, bilmediğinden kaçınma isteği.

Düzenlilik: bireyin çevresindeki ve kendi iç dünyasındaki karışıklığa son verip bir düzen kurmak istemesi.

Saygı Gösterme: bireyin herhangi bir büyüğü veya önemsedığı bir kişiyi davranışlarıyla ve sözleriyle yüceltmek, desteklemek, onun yolundan gitmek istemesi.

Yardım Etme: Yardıma muhtaç olan insanlara yardım ederek, onların sorunlarını çözmede etkin olma isteği.

Açgözlülük: Başkalarının zararına dahi olsa ihtiyacından fazla mal ve kudreti kendi egemenliği altına alma isteği (Cüceloğlu, 1999).

Bireyi davranışa yönelten ihtiyaçlar iki grupta incelenir:

1. Birincil İhtiyaçlar: Bu ihtiyaçlar, fizyolojik ihtiyaçlar ve uyarılma ihtiyacını kapsamaktadır. Fizyolojik ihtiyaçlar, biyolojik varlığı sürdürmekle ilgili dürtü niteliğindedir (Ülgen, 1997).

2. İkincil İhtiyaçlar: Bu ihtiyaçlar, kültürden kültüre, bireyden bireye değişebilen nitelik ve şiddetteki ihtiyaçlardır. Ait olma, sevmek ve sevilme, takdir edilme, başarılı olma, kendini gerçekleştirme gibi sosyal ve psikolojik ihtiyaçlardır (Deveci, 2007).

Genel olarak ihtiyaç kavramı kişinin fizyolojik ya da psikolojik eksikli olarak tanımlansa da öz-belirleme kuramı içinde ihtiyaç kavramı, psikolojik ihtiyaçları vurgulayarak, bu ihtiyaçların doyumuna odaklanmaktadır (Cihangir-ankaya, 2005).

1.1.2. Dürtü

Dürtü, bireyin bedensel veya ruhsal dengesinin değişmesi sonucu ortaya çıkan ve bireyi türlü tepkilere srkleyebilen içten gelen gerilim: Sevgi bir dürtüdür. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5ade423284240.45790252 Erişim tarihi 23.04.2018

Gereksinme hali, organizmayı gergin bir duruma sokarak organizmayı, hedefe ulaşmak için gerekli davranışlar yapmaya hazırlanır. Organizmanın bu durumuna dürtü denir. Dürtüler, en belirgin olan içsel gdleyicilerdir. Drtye çoğunlukla açlık, susuzluk, cinsellik gibi fizyolojik konularda rastlanır. Açlık dürtüsü, susuzluk dürtüsü bizi hedefe yönelik davranışlarda bulunmaya zorlar. Örneğin acıkmış bir köpek, yemek ihtiyaını giderek için harekete geçer ve bu davranışı kendini yiyecek bir şeyler aramaya iter. Karnını doyurduktan sonra dürtü hali yok olur. Demek ki amacın gerçekleştirilmesiyle köpeğin geriliminde düşme olur ve onu o yöne iten kuvvetin şiddetinde azalma olur. Fizyolojik bir ihtiyaın sebep olduğu rahatsızlık ve gerginlik durumuna dürtü adı verilir. Dürtü, fizyolojik bir ihtiyaın psikolojik sonucu olarak ortaya çıkar (nl, 2001).

Dürtü, organizmanın uyarılmış bir durumudur. Bir eksiklik veya olumsuz bir uyarının etkisi altında dengesi değişen organizmanın, eski durumunu alabilmesi için bir itme, bir canlanmadır (ztrk, 2004). Genellikle organizmayı, biyolojik bir ihtiyaı giderme amacına yönelik bir davranışa iten i g anlamında kullanılan bir kavramdır. Anlam bakımından benzer oldukları için güdü ve içgüdü kavramlarıyla karıştırılabilirler veya birbirlerinin yerine kullanılırlar. Biyolojik gereksinimler, organizma için vazgeçilemez bir öneme sahip olduklarından dolayı bunları karşılamaya yönelik gler de birincil (primary) güdüler diye adlandırılırlar. Dürtüler, birincil güdülere karşılık gelirler. (<http://www.filozof.net/Turkce/psikoloji/623-durtu-nedir-durtu-tanimi-durtu-anlami-manasi-psikolojide-durtu.html> Erişim Tarihi 23.04.2018).

1.1.3. Güdü

Güdü, istekleri, arzuları, gereksinimleri, dürtüleri ve ilgileri kapsayan genel bir kavramdır (Selçuk, 2000). Güdü, organizmayı belli ve düzenli bir davranışa yönelten herhangi bir durum olarak tanımlanmaktadır. Bu durum, organizmanın fizyolojik bir ihtiyacından doğabileceği gibi (rneğin açlık güdüsü), psikososyal gelişme sresinde öğrenme ile de doğabilir (rneğin başarı güdüsü). Açlık güdüsü deyince, açlığı gideren ve onu ortadan kaldırmak için gereken davranışları başlatan bir durum; başarı güdüsü deyince, başarı ihtiyacını karşılayacak bir davranışı başlatan bir durum anlaşılmaktadır (ztrk, 2004). Güdü, güdülenme sürecinde ihtiyaç ve dürtünün oluşturduğu iki basamağı içine alan bir kavramdır. Ancak bazı yazarlar güdü kavramını, öğrenilen ihtiyaçları tatmin için organizmayı harekete geçiren itici bir g olarak ele almaktadırlar (Tevrüz, Artan, Bozkurt, 1999).

Güdü kelimesi kullanım itibariyle daha çok psikoloji biliminde kullanılmaktadır. Kelime anlamı ise, organizmanın istemli veya istemsiz olarak davranışlarda bulunmasına neden olan uyarıcılardır. Bu kelime daha çok, gereksinim kavramını ifade eder ve organizmanın gereksinimleri için kullanılır. Dürtü kavramı da, gdyle aynı anlamı taşıyan bir diğer kavramdır. Dürtüler, organizmanın nasıl ve neden hareket edeceğini sağlayan bir yapıdır. Organizmaya içeriden veya dışarıdan uyarıcılar gelir. Bu uyarıcılar sonucunda organizma hareket eder ve davranış gerçekleşir. Gdlerin fizyolojik ve sosyal olmak üzere iki türü vardır:

1. Fizyolojik Güdüler: Bu tarzdaki güdüler; cinsellik, annelik duygusu, dinlenme, zararlı maddeleri çeşitli yollardan dışarıya atma, açlık, susuzluk, soğuk ya da sıcaktan uzaklaşma gibi güdülerden oluşmaktadır. Bu ihtiyaçların giderilmesi için güdüler, organizmaya baskı yapar ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda organizmayı davranışa sevk eder. Bu tür güdüler, yaşantılar yoluyla öğrenilmez. Fizyolojik güdüler doğuştan gelir ya da yaşamda olgunlaşmayla kazanılır. Bazı güdüler ise, fizyolojik temellidir. Fizyolojik temelli güdülere en iyi örnek, açlık ve susuzluk gibi güdülerdir. Bu tür bazı güdülerin ise oluşumu insanlarda ve hayvanlarda farklılık arz eder. Hayvanlardaki fizyolojik güdülerin oluşumunda hormonların etkisi oldukça fazla iken, insanlarda ise bunun tam tersi olarak daha azdır. Genel anlamda organizma, sahip olduğu bütün yetenekleri kullanma isteğine sahiptir.

2. Sosyal Güdüler: Bu tür ihtiyaçlar, sonradan öğrenilmiş türde güdülerdir. Daha çok toplumla alakalıdır. Saygı gösterme, alçak gönüllü olma, başarı, güven ve

hoşgörü gibi güdüler hem toplumsal, hem de kişisel tarzda güdülerdir. Bu tür gereksinimler sonradan öğrenildiğinden, toplumdan topluma değişebilmektedir. Öğrenilen bu güdülerin çok büyük bir kısmı sosyal nitelikteki güdülerdir. Bunların dışında, öğrenilmeyen sosyal ihtiyaçlar da bulunmaktadır. Sevecen ve başkalarıyla birlikte vakit geçirme gibi ihtiyaçlarda bu durum geçerlidir. Sonradan öğrenilen olan sosyal ihtiyaçların bir bölümü, her insanda aynıdır. Bu tür sosyal ihtiyaçlara ise en iyi örnek, toplu halde yaşama içgüdüsüdür. Güdünün türü ne olursa olsun, güdüler insan ve hayvan yaşamını şekillendirmektedir. Organizma, gereksinimlere ihtiyaç duyar ve bu gereksinimlerin gerçekleşmesi için çalışır. <http://www.bilgiustam.com/gudu-nedir-ve-cesitleri-nelerdir/30.04.2018>

1.1.4. Motivasyon

Motivasyon kavramı hareket etmek, teşvik etmek, harekete geçmek anlamlarına gelen Latince “movere” kelimesinden türetilmiştir (Streets Richard M., Porter L.W., 1975). Motivasyon kavramının anlamı genel olarak insan organizmasını davranışa yönlendiren, bu davranışın şiddet ve enerji düzeyini tayin eden, davranışlara belirli bir yön veren ve devamını sağlayan çeşitli iç ve dış sebepleri ve bunların işleyiş mekanizmalarını kapsamaktadır (Arık, İsmail Alev, 1996).

Başka bir tanıma göre motivasyon, insan davranışlarının istenilen doğrultuya yönlendirilmesidir. Birey açısından motivasyon, kişisel ihtiyaçların giderilmesinden, bireyin kendini gerçekleştirmesine kadar birçok evreyi içermektedir. (Dicle, Ülkü Dicle Atilla, 1984).

Motivasyon süreci, bir güdü etkisiyle harekete geçme, belirli bir eylemde bulunma sürecidir. Bir birey herhangi bir şeye karşı belli bir ihtiyaç hissettiğinde, bu ihtiyacı karşılamak için bir takım davranışlarda sergilemektedir.. Motivasyon sürecinde dört temel aşama vardır:

İhtiyaç: Motivasyon, belirli bazı şeylere karşı duyulan ihtiyaç ile başlamaktadır.

Uyarılma: insan ihtiyacının giderilmesi için, herhangi bir gücün oluşmasıdır.

Davranış: Bireyin ihtiyacı ortaya çıktığında ve bu ihtiyacı karşılamak için uyarıldığında, sıra belirli bir davranışta bulunmaya gelir.

Doyum: Bireyin gösterdiği davranış, ihtiyacını karşıladığı ölçüde doyuma sağlamaktadır (Sözer, 2006).

İKİNCİ BÖLÜM

2.TEMEL İHTİYAÇLARLA İLGİLİ KURAMLAR

2.1. Abraham H. Maslow'un İhtiyaçlar Kuramı

İnsan ihtiyaçlarını ilk kez bilimsel olarak ele alıp inceleyen ve güdüleme konusuna ışık tutan bilim adamı Amerikalı Abraham H. Maslow'dur (Eren, E., 2001). Maslow'un beş basamakta ele aldığı ihtiyaçlar hiyerarşisinde, öncelikli olarak fizyolojik ihtiyaçların karşılanması insanın yaşamının devamı için gerekli olduğu, bu temel ihtiyaçların tatmin edilmesinden sonra, estetik ve entellektüel ilgilere zaman ve enerji aktarılabilceği açıklanmaktadır (Burger, 2006).

2.1.1. Fizyolojik İhtiyaçlar

Fizyolojik ihtiyaçlar, motivasyon kuramı içerisinde genelde fizyolojik dürtüler olarak ele alınmaktadır. Bunlar içerisinde açlık, susuzluk, cinsellik vb. gibi belli başlı ihtiyaçlar sıralanabilmektedir. Bu ihtiyaçlar tatmin edilmezse birey, bu fizyolojik ihtiyaçlar tarafından baskı altına alınmakta ya da tüm diğer ihtiyaçlar önemini yitirerek, bireyi tekrar bu dürtüleri tatmin etmeye yöneltmektedir (Maslow, A.H., 1970).

Açlık, susuzluk, nefes almak ve uyumak en önemli fizyolojik ihtiyaçlardır ve bunlardan daha yüksek ihtiyaçları gidermek için önce bunları tatmin etmemiz gerekir (Burger, 2006). İnsan uzun süre aç ve susuz kaldığında, bu ihtiyacı karşılamaktan başka bir şey düşünemez. Açlık ya da susuzluk ihtiyacı giderildikten sonra, diğer ihtiyaçlar ortaya çıkar (Onaran, 1981).

2.1.2. Güvenlik İhtiyacı

Birey, fizyolojik ihtiyaçları karşılandığı zaman bir üst basamak olan güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak için harekete geçer. Bu ihtiyaçlar kendini koruma, güven duyma, vücut, iş, aile, etik, sağlık ve mülkiyet güvenliği olarak çeşitlendirilebilir. Güvenlik ihtiyacı ve fizyolojik ihtiyaçların var olmaması durumunda, birey ihtiyacı karşılamak için harekete geçmeye motive olacaktır. Güvenlik ihtiyacı savaş, hastalık, doğal afetler, suç dalgaları, sosyal düzensizlikler, otoritenin yıkılması, kronik şekilde gelişen kötü koşulların ortaya çıkması durumunda daha aktif ve daha baskın hale gelir (Maslow, A.H., 1970).

Güvenlik ihtiyacı, hem sosyal, hem de ekonomik güvenlik biçiminde belirir. Her iki güvenlik biçimi de kaynağını gerçekleştirim yani canlı kalmak, sağlıklı yaşamak ve gelişmek ana güdüsünden alır (Baymur, 1994). Bu ihtiyaç yerine getirilmezse, kişi sadece güvenlik arayan biri haline gelir. Kişinin dünya görüşünü, gelecekle ilgili tasarılarını başlıca bunlar belirler (Onaran, 1981).

2.1.3. Ait Olma ve Sevgi İhtiyacı

Fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarıyla doyurulmuş olan birey, bu ihtiyaçların üçüncü basamağı olan ait olma ve sevgi ihtiyaçlarını karşılamaya motive olacaktır. Bu basamaktaki birey ihtiyaçlarının karşılanması kapsamında bir arkadaş, bir sevgili, bir eş ve çocuğa ilişkin yokluğu daha önce olmadığı kadar yoğun şekilde hisseder. Yani ailesi ve bir grup içindeki insanlarla duygusal ilişkinin açlığını hisseder ve bu ihtiyacını karşılamak için harekete geçer (Maslow, A.H., 1970).

2.1.4. Saygı İhtiyacı

Para, eş ve arkadaşlara sahip bir insan; öz saygı ve beğenilme gereksinimlerini karşılayamazsa aşağılık duygusuna kapılır ve cesareti kırılır (Burger, 2006). Maslow, bu ihtiyacı bireyin kendisine olan saygısı ve başkalarının bireye göstermiş olacağı saygı şeklinde kategorize etmiştir. Bireyin kendisine olan saygısı kendine güvenme, başarıma, bilgi sahibi olma, bağımsız olma gibi bireyin öz saygısını arttıracak olan gereksinimlerdir. Bireyin içerisinde yaşamış olduğu çevreden beklediği saygı ise, elde etmiş olduğu statü, yapmış olduğu eylem ve toplumda almış olduğu sorumluluğu yerine getirdiği düzeyde saygı duyulmasını ve takdir edilmesini bekler. Saygınlık ihtiyacının karşılanması bireyin normal düzeyini yükseltir (Sabuncuoğlu Z, 1984).

2.1.5. Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı

Kendini gerçekleştirme ihtiyacı, bireyin genel ve özel anlamda sahip olduğu potansiyel ve imkânları en üst düzeyde kullanabilmesi ve kendisiyle barışık olması anlamını taşımaktadır. Bu kurama göre, kendini gerçekleştiren bireylerin özgür iradelerinin normal düzeydeki insanlardan daha üst düzeyde olduğu ifade edilmektedir (Burger, 2006).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine sonradan iki basamak daha eklenmiştir. Bunlar bilme/tanıma estetik ihtiyaçlarıdır. Bilme/tanıma ihtiyacı insanı anlamlı hale getiren ihtiyaçtır. Çünkü insan en azından olup biteni öğrenmek ister. Bu istekler de insanı araştırmaya, okumaya ve öğrenmeye sevk eder. Estetik ihtiyaçta ise, insanın

güzel olan şeyleri sevmesi ve insanın temel ihtiyaçlardan sonra güzelliğe önem vermesi ve bunlardan büyük haz alması estetik ihtiyaç kavramıyla açıklanabilir. Bu ihtiyaç insanları kötülükten, çirkinlikten ve vurdumduymazlıktan uzaklaştırır (Özaydın, 2011).

Kendini gerçekleştirme ihtiyacı himaye edici bir ihtiyaçtır ve değer ihtiyacı olarak da adlandırılan bu ihtiyaç, 17 gruba ayrılmıştır:

Doğruluk: Dürüstlük, gerçeklik, açıklık, kolaylık, zenginlik, gereklilik, güzellik, temizlik ve saflıkla ilgili bütün kelimeler

İyilik: Doğruluk, arzu edilebilirlik, gereklilik, adaletlilik, hayırseverlik, dürüstlük

Güzellik: Doğruluk, canlılık, kolaylık, zenginlik, bütünlük, mükemmellik, tamamlama, eşsizlik, dürüstlük

Bütünlük: Birliktelik, bütünleşme, birlikte olma eğilimi, birbirine bağlanma, kolaylık, organizasyon, yapı, düzen, birlikte çalışma

Canlılık: Süreç, kendiliğinden, kendini ayarlama, tam fonksiyon, devamlı değişiklik, kendi özünü ifade etme

Bölünme-Üstünlük: Kabul edilme, kararlılık, bütünleşme ya da bölünmenin üstünlüğü, birlikte çalışma

Eşsizlik: Kişilik, karşılaştırılamama, yenilik, Dünya’da başka hiçbir şey gibi nitelikli olma

Mükemmellik: Sadece doğruluk, bütünleşme, ötesinde hiçbir şeyin olmadığı durum, gereksiz hiçbir şey, eksikliğin olmadığı hiçbir şey

Zorluk: Kaçınılmazlık, onun tamamen var olduğu gibi bir şeye gereksinim duymak

Tamamlama: Bütünlük, sonuç, kesinlik, yerine getirme

Adalet: Dürüstlük, gereklilik, zorluk, kaçınılmazlık

Düzen: Yasalara uygunluk, doğruluk, uzlaşmanın mükemmelliği

Kolaylık: Dürüstlük, gereklilik, ekstra ya da gereksiz hiçbir şeyin olmadığı durum

Zenginlik: Farklılık, güçlük, karışıklık, hiçbir şeyin eksilmediği ya da gizlenmediği ve her şeyin eşit derecede önemli olduğu durum

Gayretsizlik: Rahatlık, gayretin azalması, zarafet, mükemmel ve güzel kalma

Şakacılık: Neşe, zevk, eğlence, şenlik, mizah, taşkınlık

Kişisel yeterlilik: Özerklik, bağımsızlık, onun kendisini yönetmesinden diğer herhangi bir şeye ihtiyacın olmadığı bir nitelik, kendini keşfetme, kendi kuralları ile yaşama (Özaydın, 2011).

2.2. Henry A. Murray'ın Kuramı

Murray ihtiyacı, memnuniyetimizi artırma veya memnun edici olmayan durumu değiştirme gibi durumlarda algılarımızı ve hareketlerimizi organize eden güç olarak ele almaktadır ve ihtiyaç kavramını, biyolojik ya da psikolojik olabilen, giderilmesi gereken bir gerginlik durumu olarak tanımlamaktadır (Cihangir-Çankaya, 2009).

Murray'a göre ihtiyaç anlayış, düşünce ve davranışla ilgili bir var olma ve hoşla gitmeyen koşulları değiştirmek olarak sayılan çeşitli süreçleri kapsar. Bir ihtiyaç, iç bir süreç tarafından desteklenebilir. Bunun yanında da ihtiyaçlar genelde çevresel faktörler tarafından etkilenir. Tipik olarak bir ihtiyaç, çok özel bir duygu ya da heyecan yaşamaya ve kendi kendini ifade etmedeki engelleri ortadan kaldırmaya eşlik eder.

Bir ihtiyacın varlığını ortaya çıkartan altı ölçüt vardır. Bunlar:

- Bireyin davranışlarının nihai sonucu
- Davranışlardaki özel olgu
- Bireyin bir tepki sınıflamasında bulunması ve bu tepkiye karşılık verme gerçeği

- Bireyin özel coşkularını ifade etmesi
- Bireyin doyumunun ya da doyumsuzluğunun ifadesi
- Bireyin hislerinin, amaçlarının ve hedeflerinin öznel olarak anlatılması (Bayraktar, 2007).

Psikanalitik kuramı önemseyen özellik kuramcılarının birçoğunun aksine Henry Murray'ın kişilik yaklaşımı, psikanalitik ve ayırıcı özellik yaklaşımının bir karışımıdır. Murray'ın psikanalitik görüşleri, benlik alanına yaptığı önemli katkılardan biri olan Tematik Algı Testinde öne çıkar. Murray yaklaşımını kişilik bilim (Personoloji) olarak adlandırmış ve kişiliğin temel ihtiyaçlarını tanımlamıştır (Burger, 2006).

Murray'a göre önceliği olan ihtiyaçlar doyurulmalıdır. Örneğin bir kişi acı ve ümitsizlik içinde, açlık veya susuzluk içindeyken, muhtemelen ihtiyaçları doyumak için çalışacaktır. Bir ihtiyaç, diğeri ile uyuşmayabilir (Eysenck, Arnold ve Meili, 1972).

2.3. David McClelland'ın Başarı İhtiyacı Kuramı

David McClelland'ın İhtiyaç Teorisi, kişilik üzerinde durur. Ona göre üç tane öğrenilmiş ya da kazanılmış ihtiyaç vardır. Bunlara, bilinen ihtiyaçlar denilir. Bu bilinen ihtiyaçlar; başarı ihtiyacı, güç ihtiyacı ve yakın ilişkiler ihtiyacıdır. Kişiler ve milli kültürler bu ihtiyaçların derecesine göre farklılıklar gösterir (Yiğenoğlu, 2007).

Bu teoriye göre, bazı bireyler sadece başarı için çalışırlar. Çünkü onlar başarıdan zevk alır, iyisini yapmak için yüksek motivasyon içine girerler ve onun en iyisini yapmaya çalışırlar. Başarılı bireylerin özellikleri arasında; yüksek hırs, yüksek kişisel standartlar, bir önceki başarıyı aşmaktan zevk almak ve sonuçta büyük oranda zevkle birlikte yüksek bir başarı düzeyine tekrar ulaşmak sayılabilir. Başarma ihtiyacı teorisine göre önemli dört güdü vardır. Bunlar:

Başarı İhtiyacı: Bir birey, zamanının çoğunu işini daha iyi nasıl yapacağını düşünerek geçiriyorsa bu bireyin başarı ihtiyacı yüksektir. Başarı güdüsü güçlükleri yenme, ilerleme ve gelişme arzusudur. Başarı ihtiyacı yüksek bir birey, hedef seçerken titiz hareket eder.

Bağlanma Güdüsü: Bir birey zamanının büyük bir çoğunluğunu yakın çevresi ve diğer insanlarla daha yakın sıcak ilişkiler kurabileceğini düşünerek geçiriyorsa bu bireyin bağlanma ihtiyacı yüksektir. Bağlanma güdüsü, insanlarla ilişki kurma güdüsüdür. Bir gruba bağlanmayı ve sosyal ilişkiler geliştirmeyi ifade eder.

Güç Kazanma: Bir birey zamanının büyük bir kısmını nasıl daha güçlü olabileceği, diğer insanları nasıl kontrolü altına alabileceğini düşünerek geçiriyorsa bu bireyin güç kazanma ihtiyacı fazladır. Güç kazanma güdüsü, kontrolü elde bulundurma ve sağlama güdüsüdür.

Uzmanlık Güdüsü: Bu güdüye sahip bireyler, kaliteli iş yapmaya özen gösterirler. Uzmanlık güdüsüne sahip kişiler, işlerinde uzmanlık ve profesyonellik ararlar (Silah, 2001).

2.4. Clayton Alderfer'in ERG Kuramı

Clayton Alderfer, Maslow'un ihtiyaç hiyerarşisi kuramında bazı değişiklikler yaparak ihtiyaçları üç grup üzerinde incelemiştir. ERG kuramı olarak adlandırılan kuramın düzeyleri şunlardır:

Varolmak (existence) İhtiyacı: Maslow'un fizyolojik ve güvenlik ihtiyacına denk gelmektedir.

İlişki (relatedness): Sevgi ihtiyacı ve kişisel ilişkilerle ilgili olarak insanın başka insanlarla düşünce ve duygularını paylaşma, saygı ve itibar ihtiyacını kapsar.

Büyüme (growth): Bireysel çaba ile ilgili olarak bireyin kendini gerçekleştirme ihtiyacını içerir. Bir insanın yeteneğini kullanması, mevcut olan potansiyellerini ortaya çıkarması da gelişme içerisinde yer alır (Aytaç, 1997).

2.5. Clark Hull'un Fizyolojik İhtiyaçlar Kuramı (Dürtü Kuramı)

Hull, dürtü kuramında temel ihtiyaçları biyolojik açıdan ele almakta ve insanların; su, yiyecek, cinsellik, acıdan kaçınma ve hazza ulaşma gibi temel biyolojik ihtiyaçları olduğunu öne sürmektedir. Bu ihtiyaçlar doğuştan olup, eksikliğinde organizmayı harekete geçiren ve canlılığın devamını sağlayan özelliğe sahiptir (Deci and Ryan, 2000). Dürtü uyaranları, davranışı başlatır; açlığın midede yol açtığı olaylar dürtüyü, dürtü de hareketi doğurur. Görüldüğü gibi burada ihtiyaç ve dürtü iç içedir (Yiğenoğlu, 2007).

2.6. Edward L. Deci ve Richard M. Ryan'ın Öz-Belirleme Kuramı

Öz-belirleme, bireylerin kendi davranışlarını başlatmada ve düzenlemede seçim duygusunu yaşamalarıdır (Deci, Connell and Ryan, 1989). Öz belirleme kuramı, gruplar içerisindeki süreçlerde kişinin bireysel gelişimini anlamak için psikolojik ihtiyaçların anlaşılmasını odağına alan bir kuramdır (Sheldon and

Bettencourt, 2002). Psikolojik ihtiyaçlar, sosyal ortam ve kişilerden bağımsız olarak düşünölemez (Sheldon, Eliot, Kim and Kasser, 2001). Doyurulmayan psikolojik ihtiyaçlar, ruhsal rahatsızlıkları ortaya çıkarmaktadır (Ryan and Deci, 2000). Bu ihtiyaçlar hayatı sürdürme, gelişme ve sağık için gereklidir (Kasser and Ryan, 1999).

Gelişme ve büyümeye yönelik olarak hareket eden birey, öz-belirleme kuramına göre belirli bir amaca yönelik olarak davranışta bulunmaktadır. Temel psikolojik ihtiyaçlar, bu amaçları devam ettirme ve başarıyla sonuçlandırmada önem kazanmaktadır (Deci and Ryan, 2000). Öz-belirleme kapsamında ele alınan bu ihtiyaçlar birbirinden kopuk değildir, iç içe yapılardır. Bahsedilen yapılar kişiye özel olup her bir kişi için ihtiyaçlarını doyurma güdüsü ile ihtiyaçlarının doyurulduğuna ilişkin algılama düzeyi farklılaşmaktadır. Farklılaşma beraberinde bireysel ayrılıkları getirmekte ve kişilerin ihtiyaç doyumunun tarzı, kültürel ortamları içinde yoğırulmaktadır (Özer, 2009).

Öz belirleme kuramı insan davranışlarının üç temel ihtiyaç tarafından idare edildiğini öne sürmektedir. Birincisi; bireyi ilgilendiren konular üzerinde kendi seçimlerini yapma anlamına gelen ‘otonomi-özerklik’ ihtiyacı, ikincisi; yetenekleri kullanma ve onları geliştirme anlamına gelen ‘yeterlik’ ihtiyacı, üçüncüsü; diğerk insanlarla birleşme ve sosyal yönden değerli hissetme anlamına gelen ‘ilişki’ ihtiyacıdır (Deci and Ryan, 2000).

Öz-belirleme kuramı psikolojik, sağık ve iyi oluş için bu temel psikolojik ihtiyaçların sadece bir ya da ikisinin karşılanması yeterli olmayacağını, her üç ihtiyacında karşılanması gerektiğini belirtmektedir (Deci and Ryan, 2000). Bu üç temel psikolojik ihtiyaç şöyle açıklanmaktadır:

Otonomi-Özerklik:

Özerklik, öz-belirleme kuramı çerçevesindeki anlamıyla en genel olarak kendi davranışlarını düzenleme (self-regulation) ve kendi kendini yönetmeye (self-governance) karşılık gelmektedir (Deci and Ryan, 1985). Kişisel iradeyle kendi kendine kararlar alabilme, kendi benlik duygusuyla hareket edebilme ve davranabilme duygusuna işaret etmektedir (Sheldon and Eliot, 1998).

Özerklik, içinde davranışları, duyguları ve değerleri barındıran bir yapıya sahiptir (Cihangir-Çankaya, 2005). Özerkliğin engellenmesi ise kültürel yabancılaşmaya, dolayısıyla kişinin hasta olmasına yol açmaktadır (Deci and Ryan, 2000).

Yeterlik: Yeterlik, öz belirleme kuramı çerçevesindeki en genel anlamıyla kişinin yaptığı bir işten doyum sağlayarak yeteneklerini geliştirmesidir (Deci and Ryan, 1985). İstenilen sonuçlara ulaşmada etkili olmak (Reis, Sheldon, Gable, Roscoe and Ryan, 2000) ve çevreyle baş ederken kendini yeterli hissetmektir (Ingledew, Markland and Sheppart, 2004).

Ayrıca yeterlik, bir işi yapmak için gerekli olan bilgi, güç, beceriye sahip olma ile yapabileceğine ilişkin inançları içerirken, bir yandan da hedef belirleyip istenen sonuçlara ulaşma görevini yerine getirmektir (Cihangir-Çankaya, 2005). Bireyin yaptığı işle ilgili olarak kendisini yeterli hissetmesi, verilen görevleri başarıyla yerine getirebilmesi ve bu konularda kendine güveninin yüksek olması yeterlik ihtiyacının karşılanmasını sağlar (Ryan, 1995).

Yeterlik ihtiyacı, bireylerin kapasitelerini en yüksek düzeyde kullanarak başa çıkması gereken meselelerin üstesinden gelmesine kılavuzluk etmesidir. Yeterlik ihtiyacı, öğrenmek için gereken enerjiyi içinde barındırmaktadır. Biyolojik bir ihtiyaç olarak yeterlik, hayatta kalma güdüsü iken, duygusal ihtiyaç olarak yeterlik davranışın doyumla sonuçlanmasıdır. Bunun en yakın örneği çocukların yeni öğrendikleri bir beceriyi, yeterlik duygusunu tatmak için sürekli yenileyerek yapmalarıdır. Kazanılan yeterliğin tekrar edilmesi, o yeterliğin eskimesine ve ilginçliğini yitirmesine neden olmaktadır. Bu durum kişinin sıkılıp yeni becerileri denemesi ve farklı yeterlik duygularını yaşamasına fırsat vermektedir (Deci and Ryan, 1985). Yeterlik algısına sahip kişiler, amaçlarına başarılı bir şekilde ulaşabilecekleri inancını taşımaktadır (Williams, Gagne, Ryan and Deci, 2002).

İlişkili Olma: İlişkili olma ihtiyacı karşılıklı saygıyı, özeni ve başkalarına ilişkin güven duygusunu gerektirmekte ve duyarlılığı, sıcaklığı ve duygusal kabulü içermektedir (Andersen, Chen and Carter, 2000). Başkaları ile bağlantılı olma, sevmek, koruma, sevilme ve korunma arzusuna işaret eder (Sheldon and Eliot, 1998). İlişki, bireyin yaşadığı sosyal çevrede kendisi için önemli olan bireylerle ilişkili

olduğunu ve bu bireyler tarafından sevildiğini ya da sosyal bir gruba ait olduğunu hissetmesidir (Vlachopoulos and Michailidou, 2006).

İlişkili olma ihtiyacı, bireyin başkalarıyla bağlantılı olma ihtiyacıdır. Bireyin içinde bulunduğu sosyal çevrede, ait olma duygusunu yaşaması (Kowal ve Fortier, 1999), insanlara özen göstermesidir (Connel, 1986). Bu ihtiyaç, bireyin yaşamındaki önemli kişilerle yakın ve bağlantılı olmasını (Reis, Sheldon, Gable, Roscoe and Ryan, 2000) ve ilişkilerinde desteği ve doyumu hissetmesini sağlamaktadır (Ingledew, Markland and Sheppard, 2004).

2.7. Eric Fromm'un İhtiyaçlar Kuramı

Eric From, Alderfer ve Maslow'un kuramlarına ek olarak iki ihtiyaç eklemiştir. Bunları kısaca açıklamakta fayda vardır:

Bir Dünya Görüşü İhtiyacı: İnsanların potansiyellerini ortaya çıkarabilmeleri, yapmak istedikleri bazı şeyleri yalnız olarak yapabilmeleri için bir ortam (düzen) gerekir. Düzen yokluğu, bireyleri korkak, endişeli ve çekingen yapar. Bununla birlikte tümüyle özgür ortamlarda, kural ve talimatlardan yoksun olarak yetiştirilen çocuklarda bazı sorunlar çıkabilir (Aytaç, 1997).

Amaç Edinme İhtiyacı: Bireyler, yaşamlarını sürdürürken ve ilerisi için planlar yaparken bazı kriterleri göz önünde bulundururlar. Bu kriterlerden en önemlisi ilgi ve amaç edinmedir. İnsanlar yaşamlarını sürdürürken bir amacı gerçekleştirir ve daha sonra, yaşamının geriye kalanında başka amaçlar edinir. Birey için her bir amaç hayata bağlanma ve hayata tekrar motive olmaktır (Aytaç, 1997).

2.8. Eric Berne Transaksiyonel Analiz Kuramı

Transaksiyonel analiz kuramını ortaya atan Eric Berne, insanları harekete geçiren üç temel ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Eric Berne, ihtiyaç kavramı yerine açlık kavramını kullanmaktadır. Bunlar uyarıcı, tanınma ve yapılandırma açlığıdır.

a. Uyarıcı Açlığı: İnsan çevreden uyarıcı alma ihtiyacı duyar. Sinir sisteminin sağlıklı olarak işlevini yerine getirebilmesi için beynin belli bir bölgesinde bulunan uyarılma sistemimizin düzenli olarak uyarıcılar alması gerekmektedir. Açlık kavramının ima ettiği gibi, açlık tok olduğunda değil, aç olduğunda anlaşılır. Uyarıcı açlığı da böyledir. İnsan dış dünyadan uyarıcı alamadığı zaman, davranışlarında dengesizlikler ortaya çıkar.

b. Tanınma Açlığı: insan, etrafındaki kişiler tarafından bilinme ihtiyacı duyar. Yani kişi, etrafındaki insanların kendisinin farkında olmalarını ister. Bu açlık, olumsuz bir tutumla dahi giderilse kişinin farkına varıldığının bilinmesinin önemli olduğunu gösterir. Buna dayanarak sınıf içinde akademik başarı ile tanınma açlığını gideremeyen öğrencinin, yaramazlıkla bu ihtiyacını giderebileceğine dikkat edilmelidir.

c. Yapılandırma Açlığı: İnsanın içinde bulunduğu dünyayı anlamlı görme eğilimiyle bağlantılıdır. Bu ihtiyaç, kişinin olayların akışı içinde yaptığı davranışlarıyla, kendisinin veya başkalarının yaşamında bir etki yaratabilmesi ile karşılanır (Akkoyun, 1998 ve Bacanlı, 2000).

2.9. Ann Roe: İhtiyaç Yaklaşımı

Roe'ya göre bireyin çocukluğunda geçirdiği yaşantılar ve anne babasıyla ilişkilerinde sağladığı doyum, onun gelecekte davranışlarını belirleyen iç uyarıcıları uyarır. Bireyin ihtiyaçlarının doyurulma yolları onun yetenek, ilgi ve tutumlarından hangilerini geliştireceğini belirler. Anne babanın karşıladığı psikolojik gereksinimler (sevgi, ilgi, v.b.) davranışı etkileyecek bilinçdışı güdüler haline gelmezler. Ancak hiç doyurulmayan ya da çok az doyurulan ihtiyaçlar, birer güdü haline gelirler. Bu durumda, aile ortamında sevgiye doymamış kişi ya da insanlardan uzaklaşıp nesnelerle uğraşmayı gerektiren bir meslek seçecek ya da insanla ilgilenmeyi gerektiren bir mesleğe, sırf sevgi gereksinimine doyum aracı olduğu için yönelecektir (Kuzgun Y, 2000).

Roe, bireyin seçtiği alanda doyum sağlamasında erken çocukluk dönemi deneyimlerinin önemli rol oynadığını vurgulamıştır. Roe'ya bireysel ihtiyaçların yapısında, erken çocukluk dönemi engellenmeleri ve doyumlarının büyük bir etkisi olabilir. Örneğin, insanlarla işte etkileşim kurmayı arzulayan bireyler, ilk olarak güçlü ihtiyaçlardan olan sevgi ve ait olma ihtiyacının giderilmesine ihtiyaç duyarlar. Bireysel olmayan tipteki işleri seçen insanlar, daha düşük düzeyde güvenlik ve sigorta ihtiyacı ile karşılaşabilirler (Zunker, 1989).

2.10. Schaffer'a Göre İhtiyaçlar

Schaffer (1953), bir meslekten memnun kalmanın bireyin ihtiyacının tatmini ile bağlantılı olduğunu bulmuştur. Bireyin bir işten memnun kalması için çalışmış

olduğu işin birey için güçlü iki veya üç ihtiyacının doyum sağlamasına olanaklı olması gerekir. Schaffer, bunun için on iki ihtiyaç tespit etmiştir:

- Tanınma ve Tasvip
- Duygulanma ve Kişiler Arası İlişki
- Üstünlük ve Başarma
- Başatlık
- Sosyal Refah
- Kendini İfade Etme
- Sosyal ve Ekonomik Statü
- Ahlaki Değer
- Bağlılık
- Yaratıcılık
- Ekonomik Güvenlik
- Bağımsızlık (Murat, 2003).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Iğdır ilindeki beden eğitimi öğretmenlerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının farklı boyutları ile bilimsel açıdan değerlendirilmesidir.

3.2. Araştırmanın Problem Cümlesi

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçları nelerdir?

3.3. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarında cinsiyet değişkeni açısından farklılık var mıdır?

2. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarında yaş değişkeni açısından farklılık var mıdır?

3. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarında çocuk sayısı değişkeni açısından farklılıklar var mıdır?

4. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarında ikamet edilen yere göre farklılıklar var mıdır?

5. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarında aylık gelire göre farklılıklar var mıdır?

6. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarında medeni durumuna göre farklılıklar var mıdır?

7. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarında bitirdiği üniversite değişkeni açısından farklılıklar var mıdır?

8. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarında çalıştıkları okullara kazandırdıkları madalya, kupa vs. açısından farklılıklar var mıdır?

9. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarında düzenli spor yapma veya düzenli spor yapmama değişkenine göre farklılıklar var mıdır?

10. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarında eşinin mesleki durumuna göre farklılıklar var mıdır?

11. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarında çocuklarının cinsiyeti açısından farklılıklar var mıdır?

12. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarında aile fertlerinin (Anne, Baba, Kardeş, Eş ve Çocukların) sağlık sorunlarının olup olmadığı açısından farklılıklar var mıdır?

3.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Iğdır il merkezinde görev yapan 91 Beden Eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise Iğdır il merkezindeki 26 kadın 57 erkek olmak üzere toplam 83 Beden Eğitimi Öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcıların onayı alındıktan sonra çalışma gerçekleştirilmiştir.

3.5. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada var olan durumu betimlemek amacıyla tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olan şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, N. 2012:72).

Araştırmada, ilgili model kullanılarak Iğdır ilindeki Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçları saptanmaya çalışılmıştır.

3.6. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler, bilgisayar ortamında analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken, tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart Sapma) kullanılmıştır.

Verilerin normal dağılım uygunluğuna bakılmış ve normal dağılıma uygun olduğu belirlenmiştir. Ancak bazı değişkenler için veriler normal dağılım göstermemiştir. Bu verilerin analizinde non-parametrik yöntemler kullanılmıştır.

Nitel verilerin karşılaştırılmasında, iki grup arasındaki fark t-testi ile analiz edilmiştir. Farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için, ileri analizde Mann Whitney-U testi kullanılmıştır.

Elde edilen bulgular %95 güven Aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Analizlerde, $p < 0.05$ düzeyinde değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

3.7. Hipotezler (Varsayımlar)

Yapılan araştırmada aşağıdaki temel sayılılardan hareket edilmiştir:

- Anketler örneklem grubunu oluşturan öğretmenler tarafından içtenlikle yanıtladığı,
- Seçilen örneklem grubunun evreni temsil etmede yeterli olduğu,
- Örneklem grubuna uygulanan anketlerin geçerli ve güvenilir olduğu,
- Kaynaklardan elde edilen bilgilerin gerçeği yansıttığı,
- Uygulanan istatistiksel yöntem ve bilgisayar değerlendirmelerinin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

3.8. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları aşağıda belirtilmiştir:

1. Iğdır İlinde ikamet eden Beden Eğitimi Öğretmenleriyle sınırlıdır.
2. Çalışma, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirilmiştir.
3. Beden Eğitimi Öğretmenleri üzerinde yapılan bu araştırmanın sonuçları, diğer illerdeki Beden Eğitimi Öğretmenlerine popülasyon benzerliği oranında genellenebilir.
4. Çalışma grubu için ölçeğin yeterlik alt boyut iç tutarlık katsayısı düşük (0.56) bulunmuştur.
5. Psikolojik İhtiyaçlarla ilgili veriler, araştırmada kullanılan Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

3.9. Veri Toplama Araçları

Araştırmada Beden Eğitimi Öğretmenleriyle ilgili bilgi toplamak amacıyla, araştırmanın bağımlı değişkenleri olan Temel Psikolojik İhtiyaçları ölçmek için 'Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği'; bağımsız değişkenler ile ilgili veri toplamak için ise, araştırmacı tarafından hazırlanan 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmıştır.

3.9.1. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği

Bireylerin temel psikolojik ihtiyaçlarını saptamak, çeşitli alanlara yönelik ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla uygulanan ve orijinal formunda yedi dereceli 21 ifade bulunan, Deci ve Ryan (2000) tarafından geliştirilen bir ölçektir. Orijinalinde yedili dereceleme tipi kullanılan ölçek Kesici, Üre, Bozgeyikli ve Sünbül tarafından 2003 yılında Türkçe'ye uyarlanmış ve beşli dereceleme tipi tercih edilmiştir. Ölçeğin her bir maddesi, bireyin ihtiyaç duyduğu alanlarla ilgilidir. Ölçek, üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bireyin bir boyuta giren maddelerden aldığı puanlar toplanarak, her bir birey için 3 alt boyutta ölçek puanı elde edilmektedir. Bu üç boyut sırasıyla: 1. Özerklik İhtiyacı 2. Yeterlik İhtiyacı 3. İlişki İhtiyaçlarıdır (Deci and Ryan 2000). Ölçek maddeleri; Çok Doğru 5, Doğru 4, Biraz Doğru 3, Doğru Değil 2, Hiç Doğru Değil 1 şeklinde puanlanmaktadır.

Kuramsal olarak her bir madde için puanlama 1 ile 5 arasında değiştiği için ölçeğin özerklik alt boyutundan toplam puan en yüksek 35, en düşük 7'dir. Yeterlik ihtiyacı alt boyutunda toplam puan en yüksek 30, en düşük 6'dır. İlişki alt boyutunda toplam puan en yüksek 40, en düşük 8'dir. Puan arttıkça birey daha fazla psikolojik ihtiyacının karşılandığını hissetmekte, düştükçe psikolojik ihtiyaç hissetmektedir. Örneğin yeterlik boyutunda kişinin puanının yüksek olması, kişinin kendini yeterli hissettiği anlamına gelmektedir. Ölçeğin boyutlarına göre madde dağılımları aşağıda verilmiştir;

Özerklik İhtiyacı: Bireyin insanlarla ilişki kurarken kendini güvende hissetmesi ve sosyal ilişkilerde diğerlerinden bağımsız olma arzusunu kapsamakta ve 1., 4., 8., 11., 14., 17. ve 20. maddeler olmak üzere toplam 7 maddeden oluşmaktadır.

Yeterlik İhtiyacı: Yapılması gereken eylemlerin uygulanmasında nasıl etkin olunacağını ortaya koymaktadır. Bu faktör 3., 5., 10., 13., 15. ve 19. maddeler olmak üzere toplam 6 maddeden oluşmaktadır.

İlişki İhtiyacı: Kişisel ilişkilerle ilgili olarak insanın başka insanlarla düşünce ve duygularını paylaşmasını, çevredeki diğer kişilerle yakın ilişkiler kurmasını, kurulan yakın ilişkilerin tatmin edici olmasını kapsayan bu faktör 2., 6., 7., 9., 12., 16., 18. ve 21. maddeler olmak üzere toplam 8 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 3., 4., 7., 11., 15., 16., 18., 19. ve 20. maddeleri ters maddelerdir.

Ölçeğin geçerliği, alt boyutlar ve ölçeğin bütünü ile ilgili uzman görüşlerine başvurularak sağlanmıştır. Ölçeğin dış geçerliği Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nin "Başarma", "Özerklik" ve "Yakınlık" alt ölçekleri ile Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği'nin "Yeterlik", "Özerklik" ve "İlişki" alt ölçekleri arasında korelasyon katsayıları hesaplanarak incelenmiş ve ölçeğin üç boyutunun da Edwards Kişisel Tercih Envanteri ile ilişkili olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Ölçeğin Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve tüm ölçek için 0.76, özerklik alt boyutu için 0.73, yeterlik alt boyutu için 0.61 ve ilişki alt boyutu için 0.73 olarak bulunmuştur (Kesici ve ark, 2003).

Bu araştırma kapsamında toplanan veriler ile iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve tüm ölçeğin 0.84, özerklik alt boyutu için 0.76, yeterlik alt boyutu için 0.56 ve ilişki alt boyutu için 0.72 olarak bulunmuştur.

3.9.2. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın kapsamında yer alan bağımsız değişkenlerle ilgili bilgi toplamaya uygun olacak şekilde ve Beden Eğitimi Öğretmenleri hakkında bilgi edinmek amacıyla, literatür doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan ve uzman görüşüne sunulan bu form 11 sorudan oluşmaktadır. Bu sorular, Beden Eğitimi Öğretmenlerinin; yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, öğrenim durumu, meslek yılı, statü, yönetsel görev, Beden Eğitimi Öğretmenliğinin isteyerek seçilip seçilmediği, günlük iş yükünün nasıl bulunduğu ve gelir düzeyinin nasıl bulunduğu gibi değişkenlerden oluşmaktadır.

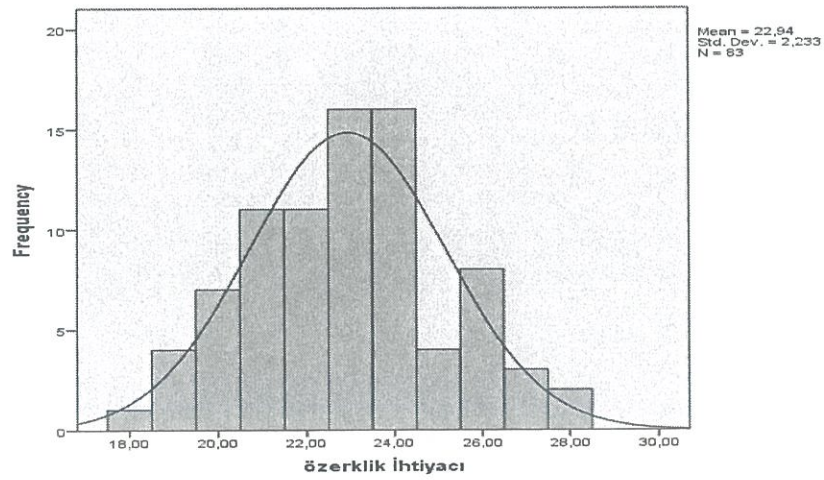
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

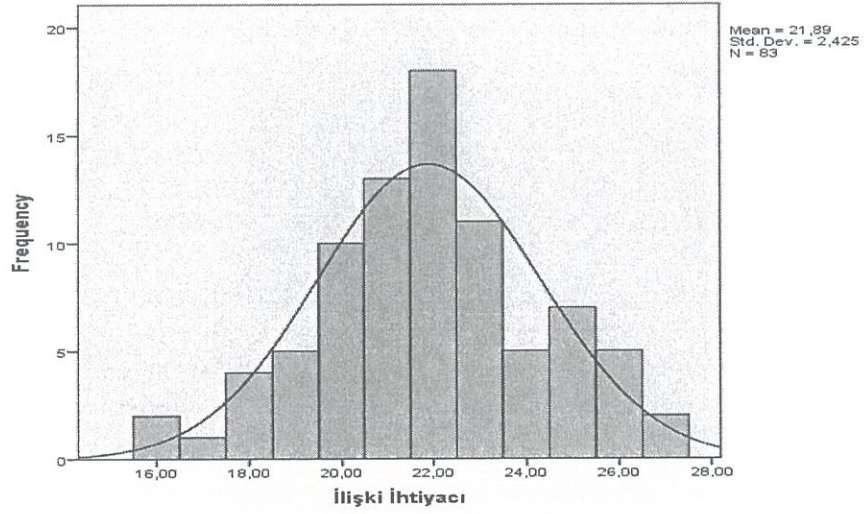
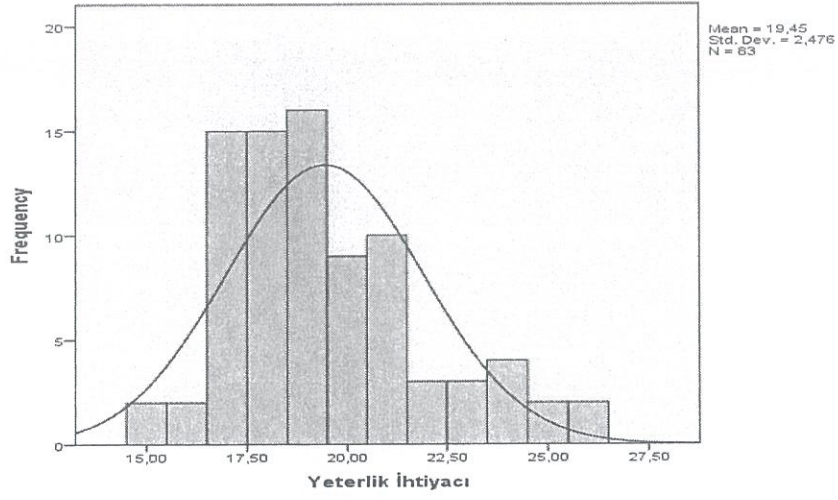
4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan bireylerin demografik özelliklerine ilişkin frekans yüzde dağılımı ve demografik özellikleri ile psikolojik ihtiyaçlar alt boyutları arasındaki ilişkiye ait tablolar bulunmaktadır.

Tablo 1: Tanımlayıcı İstatistik Dağılım

		Özerklik İhtiyacı	Yeterlik İhtiyacı	İlişki İhtiyacı
N	Valid	83	83	83
Mean		22,9398	19,4458	21,8916
Median		23,0000	19,0000	22,0000
Mode		23,00 ^a	19,00	22,00
Skewness		,125	,810	-,065
Std. Error of Skewness		,264	,264	,264
Kurtosis		-,384	,258	-,098
Std. Error of Kurtosis		,523	,523	,523

Tanımlayıcı istatistik dağılım tablosu incelendiğinde Skewness özerklik ihtiyacı (,125), yeterlik ihtiyacı (,810) ve ilişki ihtiyacı (-,065) değerlerinin %95 ortalamadan +1,96 ve -1,96 standart sapma aralığında olduğu tespit edilmiştir. Çıkan bu istatistiksel sonuçlar verilerin normal dağılım gösterdiğini ve parametrik testler uygulanması gerektiğini göstermektedir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	N	%	Toplam %
Kadın	26	31,3	31,3
Erkek	57	68,7	100,0
Toplam	83	100,0	

Araştırma 26 kadın ve 57 erkek olmak üzere toplam 83 beden eğitimi öğretmeni üzerinde yapılmıştır.

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yaş Dağılımı

Yaş	N	%	Toplam %
23-30 yaş arası	20	24,1	24,1
31-42 yaş arası	63	75,9	100,0
Toplam	83	100,0	

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 20'si 23-30 yaş aralığında ve 63'ü 31-42 yaş aralığındadır.

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Medeni Durumları Dağılımı

Medeni Durum	N	%	Toplam %
Evli	66	79,5	79,5
Bekâr	17	20,5	100,0
Toplam	83	100,0	

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 66 kişinin evli ve 17 kişinin bekâr olduğu gözlenmektedir.

Tablo 5: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Çocuk Sahibi Olma Dağılımı

-Çocuk Sayısı	N	%	Toplam %
Yok	25	30,1	30,1
1 Çocuk	28	33,7	63,9
2 çocuk ve üzeri	30	36,1	100,0
Toplam	83	100,0	

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuk sahibi olma dağılımı incelendiğinde ağırlıklı olarak 30 kişinin 2 çocuk ve üzeri çocuk sahibi olduğu, 28 kişinin bir çocuk sahibi olduğu ve 25 kişinin ise çocuk sahibi olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 6: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğrenim Durumları Dağılımı

Öğrenim Durumu	N	%	Toplam %
Lisans	77	92,8	92,8
Yüksek lisans/Doktora	6	7,2	100,0
Toplam	83	100,0	

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 77 kişinin lisans ve 6 yüksek lisans/doktora mezunu olduğu gözlenmektedir.

Tablo 7: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görev Süreleri Dağılımı

Görev Süresi	N	%	Toplam %
7 yıl ve altı	47	56,6	56,6
8-10 yıl arası	22	26,5	83,1
11 yıl ve üzeri	14	16,9	100,0
Toplam	83	100,0	

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev süresi dağılımı incelendiğinde ağırlıklı olarak 47 kişinin 7 yıl ve altı, 22 kişinin 8-10 yıl arası ve 14 kişinin ise 11 yıl ve üzeri olduğu gözlenmektedir.

Tablo 8: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görev Statüleri Dağılımı

Statü	N	%	Toplam %
Kısmen kadrolu	7	8,4	8,4
Daimi kadrolu	76	91,6	100,0
Toplam	83	100,0	

Araştırmaya katılan öğretnmelerden 7 kişi kısmen kadrolu ve 76 kişi daimi kadrolu olarak görev yapmaktadır.

Tablo 9: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İdari Görev Alma Durumları Dağılımı

İdari göreviniz var mı?	N	%	Toplam %
Evet	21	25,3	25,3
Hayır	62	74,7	100,0
Toplam	83	100,0	

Araştırmaya katılan öğretnmelerden 21 kişinin idari görev yapmakta olduğu ve 62 kişinin ise idari görev yapmadığı gözlenmektedir.

Tablo 10: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Öğretmenliğini Tercih Etme Durumları Dağılımı

Beden Eğitimi Öğretmenliğini İsteyerek mi Tercih Ettiniz	N	%	Toplam %
Evet	81	97,6	97,6
Hayır	2	2,4	100,0
Toplam	83	100,0	

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 81'inin isteyerek beden eğitimi öğretmenliğini tercih ettikleri gözlenirken, 2 kişinin ise istemeyerek tercih ettikleri gözlenmektedir.

Tablo 11: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Günlük İş Yükü Değerlendirme Durumları Dağılımı

Günlük İş Yükünüzü Nasıl Değerlendiriyorsunuz	N	%	Toplam %
Normal	81	97,6	97,6
Çok Fazla	2	2,4	100,0
Toplam	83	100,0	

Araştırmaya katılan öğretmenlere günlük iş yükünüzü nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda 81 kişinin normal olarak, 2 kişinin ise çok fazla olduğunu değerlendirdikleri gözlenmektedir.

Tablo 12: Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Gelir Düzeylerini Değerlendirme Durumları Dağılımı

Gelir düzeyinizi nasıl değerlendiriyorsunuz	N	%	Toplam %
Yeterli	18	21,7	21,7
Kısmen yeterli	47	56,6	78,3
Yeterli değil	18	21,7	100,0
Toplam	83	100,0	

Araştırmaya katılan öğretmenlere gelir düzeylerini nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda 47 kişinin kısmen yeterli, 18 kişinin yeterli olduğunu ve 18 kişinin de yeterli olmadığını ifade ettikleri gözlenmektedir.

Tablo 13: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Cinsiyetleri ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri

Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutları	Cinsiyet	N	X	Ss	t	P
Özerklik İhtiyacı	Kadın	26	22,9231	2,43184	-,044	,965
	Erkek	57	22,9474	2,15822		
Yeterlik İhtiyacı	Kadın	26	19,6538	2,78485	,482	,632
	Erkek	57	19,3509	2,34133		
İlişki İhtiyacı	Kadın	26	21,6154	2,77239	-,648	,521
	Erkek	57	22,0175	2,26378		

Kadın ve erkek beden eğitimi öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasında $P < 0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 14: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yaşları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri

Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutları	Yaş	N	X	Ss	t	P
Özerklik İhtiyacı	23-30 yaş arası	20	22,8500	1,75544	,240	,812
	31-42 yaş arası	63	22,9683	2,37574		
Yeterlik İhtiyacı	23-30 yaş arası	20	19,6000	2,72223	,299	,767
	31-42 yaş arası	63	19,3968	2,41327		
İlişki İhtiyacı	23-30 yaş arası	20	21,8000	1,67332	,193	,810
	31-42 yaş arası	63	21,9206	2,62925		

Farklı yaş düzeyindeki beden eğitimi öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasında $P < 0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 15: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Medeni Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri

Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutları	Medeni Durum	N	X	Ss	t	P
Özerklik İhtiyacı	Evli	66	22,8636	2,46131	-,994	,324
	Bekâr	17	23,2353	,90342		
Yeterlik İhtiyacı	Evli	66	19,4091	2,54786	-,286	,777
	Bekâr	17	19,5882	2,23771		
İlişki İhtiyacı	Evli	66	21,8636	2,37219	-,191	,851
	Bekâr	17	22,0000	2,69258		

Evli ve bekâr beden eğitimi öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasında $P < 0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 16: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Çocuk Sahibi Olma Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutları	Çocuk Sayısı	N	X	Ss	F	P
Özerklik İhtiyacı	Yok	25	22,9600	1,59374	,987	,377
	1 Çocuk	28	23,3571	2,51240		
	2 çocuk ve üzeri	30	22,5333	2,40306		
	Toplam	83	22,9398	2,23252		
Yeterlik İhtiyacı	Yok	25	19,2000	2,41523	,800	,453
	1 Çocuk	28	19,9286	2,59527		
	2 çocuk ve üzeri	30	19,2000	2,42686		
	Toplam	83	19,4458	2,47550		
İlişki İhtiyacı	Yok	25	21,7600	2,47117	1,135	,327
	1 Çocuk	28	21,4643	2,48674		

2 çocuk ve üzeri	30	22,4000	2,31338		
Toplam	83	21,8916	2,42453		

Beden eğitimi öğretmenlerinin çocuk sahibi olma ve çocuk sayısı ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarında puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 17: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğrenim Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri

Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutları	Öğrenim Durumu	N	X	Ss	t	P
Özerklik İhtiyacı	Lisans	77	22,9351	2,26726	-,080	,939
	Yüksek lisans/Doktora	6	23,0000	1,89737		
Yeterlik İhtiyacı	Lisans	77	19,5065	2,54240	1,466	,177
	Yüksek lisans/Doktora	6	18,6667	1,21106		
İlişki İhtiyacı	Lisans	77	21,7662	2,37252	-,1507	,186
	Yüksek lisans/Doktora	6	23,5000	2,73861		

Beden eğitimi öğretmenlerinin öğrenim durumları ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarında puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 18: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görev Süreleri ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutları	Görev Süresi	N	X	Ss	F	P	Fark
Özerklik İhtiyacı	4-7 yıl arası	47	23,0638	2,17100	,441	,645	-----
	8-10 yıl arası	22	23,0000	2,16025			
	11 yıl ve üzeri	14	22,4286	2,62281			
	Toplam	83	22,9398	2,23252			
Yeterlik İhtiyacı	4-7 yıl arası	47	19,6383	2,72210	,327	,722	----- -
	8-10 yıl arası	22	19,2273	1,99838			
	11 yıl ve üzeri	14	19,1429	2,38125			
	Toplam	83	19,4458	2,47550			
İlişki İhtiyacı	4-7 yıl arası	47	21,7021	2,59527	2,997	,024	2>3
	8-10 yıl arası	22	22,8636	2,33596			
	11 yıl ve üzeri	14	21,0000	1,35873			
	Toplam	83	21,8916	2,42453			

Beden eğitimi öğretmenlerinin görev süreleri ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından ilişki ihtiyacı alt boyutunda puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (**P.024**). Görev süresi 8-10 yıl arası olan öğretmenlerin ilişki ihtiyacı düzeylerinin 11 yıl ve üzeri olan öğretmenlerden yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Özerklik ihtiyacı ve yeterlik ihtiyacı alt boyutları ile öğretmenlerin görev süreleri arasında ise anlamlı farklılık olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 19: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Statü Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri

Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutları	Statü	N	X	Ss	t	P
Özerklik İhtiyacı	Kısmen kadrolu	7	23,1429	1,77281	,308	,766
	Daimi kadrolu	76	22,9211	2,27897		
Yeterlik İhtiyacı	Kısmen kadrolu	7	19,2857	2,42997	-,182	,861
	Daimi kadrolu	76	19,4605	2,49501		
İlişki İhtiyacı	Kısmen kadrolu	7	22,8571	2,26779	1,170	,279
	Daimi kadrolu	76	21,8026	2,43321		

Beden eğitimi öğretmenlerinin statü durumları ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarında puan ortalamaları arasında $P < 0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 20: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İdari Görev Yapma Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri

Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutları	İdari Görev Var mı?	N	X	Ss	t	P
Özerklik İhtiyacı	Evet	21	23,4762	2,40040	1,214	,234
	Hayır	62	22,7581	2,16292		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	21	20,0476	2,13251	1,418	,164
	Hayır	62	19,2419	2,56512		
İlişki İhtiyacı	Evet	21	22,5238	2,20497	1,473	,149
	Hayır	62	21,6774	2,47462		

Beden eğitimi öğretmenlerinin idari görev yapma durumları ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarında puan ortalamaları arasında $P < 0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 21: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Öğretmenliğini Tercih Etme Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri

Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutları	Bed. Eğt.Öğretmenliğini İsteyerek mi tercih ettiniz	N	X	Ss	t	P
Özerklik İhtiyacı	Evet	81	22,9753	2,23593	,970	,503
	Hayır	2	21,5000	2,12132		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	81	19,5432	2,42409	2,343	,031
	Hayır	2	15,5000	,70711		
İlişki İhtiyacı	Evet	81	21,9136	2,44539	,882	,524
	Hayır	2	21,0000	1,41421		

Beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi öğretmenliğini tercih etme durumları ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından yeterlilik alt boyutunda puan ortalamaları arasında $P < 0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p > ,031$). Beden eğitimi öğretmenliğini isteyerek tercih eden öğretmenlerin puan ortalamasının isteyerek tercih etmeyen öğretmenlerden yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Özerlik ihtiyacı ve yeterlik ihtiyacı alt boyutlarında ise $p < .050$ anlamlılık düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 22: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Günlük İş Yüklerini Değerlendirme Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları İle Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri

Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutları	Günlük iş yükünüzü nasıl değerlendiriyorsunuz	N	X	Ss	t	P
Özerklik İhtiyacı	Normal	81	23,0123	2,21073	1,916	,000
	Çok fazla	2	20,0000	,00000		
Yeterlik İhtiyacı	Normal	81	19,5185	2,45006	1,980	,089
	Çok fazla	2	16,5000	2,12132		
İlişki İhtiyacı	Normal	81	21,9630	2,40543	2,862	,187
	Çok fazla	2	19,0000	1,41421		

Beden eğitimi öğretmenlerinin günlük iş yüklerini değerlendirme durumları ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından özerklik ihtiyacı alt boyutunda puan ortalamaları arasında $P < 0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p > ,000$). Günlük iş yüklerinin normal olduğunu ifade eden öğretmenlerin puan ortalamalarının günlük iş yüklerinin çok fazla olduğunu ifadeden öğretmenlerden yüksek olduğu görülmektedir.

Yeterlik ihtiyacı ve ilişki ihtiyacı alt boyutlarında ise $p < .050$ anlamlılık düzeyinde ise anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 23: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Gelir Düzeylerini Değerlendirme Durumları ile Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutları	Gelir Düzeyiniz	N	X	Ss	F	P
Özerklik İhtiyacı	Yeterli	18	22,7778	2,34033	,785	,460
	Kısmen yeterli	47	23,1915	2,14312		
	Yeterli değil	18	22,4444	2,38185		
	Toplam	83	22,9398	2,23252		
Yeterlik İhtiyacı	Yeterli	18	18,8889	2,16629	,819	,445
	Kısmen yeterli	47	19,4681	2,44817		
	Yeterli değil	18	19,9444	2,83823		
	Toplam	83	19,4458	2,47550		
İlişki İhtiyacı	Yeterli	18	22,0556	2,41252	,388	,679
	Kısmen yeterli	47	22,0000	2,71870		
	Yeterli değil	18	21,4444	1,50381		
	Toplam	83	21,8916	2,42453		

Beden eğitimi öğretmenlerinin gelir düzeylerini değerlendirme durumları ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarında puan ortalamaları arasında $P < 0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Çalışmamızın amacı; Iğdır ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının farklı boyutları ile bilimsel açıdan değerlendirilmesidir. Bu çalışmada, beden eğitimi öğretmenlerinin temel psikolojik ihtiyaçları, sosyo demografik özellikleri de ele alınarak araştırılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular, literatür ışığında tartışılmıştır.

Araştırmaya Iğdır il merkezinde görev yapan toplam 91 beden eğitimi öğretmeninden 83 tanesi katılmıştır.

Tanımlayıcı istatistik dağılım tablosu incelendiğinde Skewness özerklik ihtiyacı (.125), yeterlik ihtiyacı (.810) ve ilişki ihtiyacı (-.065) değerlerinin %95 ortalamadan +1,96 ve -1,96 standart sapma aralığında olduğu tespit edilmiştir. Çıkan bu istatistiksel sonuçlar verilerin normal dağılım gösterdiğini ve parametrik testler uygulanması gerektiğini göstermektedir (Tablo 1).

Araştırmaya katılan 83 beden eğitimi öğretmenin %31,3'ü (26'sı) kadın ve %68,7'si (57'si) erkektir (Tablo 2).

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin %24,1'i (20 kişi) 23-30 yaş arası, %75,9'u (63 kişi) 31-42 yaş aralığındadır (Tablo 3).

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin %79,5'i (66 kişi) evli, %20,5'i (17 kişi) bekârdır (Tablo 4).

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin çocuk sahibi olma dağılımı incelendiğinde, %36,1'inin (30 kişi) iki çocuk ve üzeri çocuk sahibi olduğu, %33,7'sinin (28 kişi) bir çocuk sahibi olduğu ve %30,1'inin (25 kişi) ise çocuk sahibi olmadığı gözlenmektedir (Tablo 5).

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin %92,8'i (77 kişi) lisans, %7,2'si (6 kişi) yüksek lisans/doktora mezunu olduğu gözlenmektedir (Tablo 6).

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin görev süreleri dağılımı incelendiğinde, ağırlıklı olarak %56,6'sı (47 kişi) 7 yıl ve altı, %26,5'i (22 kişi) 8-10 yıl arası, %16,9'u (14 kişi) 11 yıl ve üzeri olduğu gözlenmektedir (Tablo 7).

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin görev statüleri dağılımları incelendiğinde, %91,6'sı (76 kişi) daimi kadrolu, %8,4'dü (7 kişi) kısmen kadrolu olarak görev yapmaktadır (Tablo 8).

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin idari görev alma durumları dağılımı incelendiğinde, %25,3'ü (21 kişi) idari görev yapmakta, %74,7'sinin ise (62 kişi) idari görev yapmadığı gözlenmektedir (Tablo 9).

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi öğretmenliğini tercih etme durumları dağılımı incelendiğinde %97,6'sının (81 kişi) beden eğitimi öğretmenliğini isteyerek tercih ettikleri gözlenirken, %2,4'dünün (2 kişi) istemeyerek tercih ettikleri gözlenmektedir (Tablo 10).

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin günlük iş yükü değerlendirme durumları dağılımı incelendiğinde, %97,6'sı (81 kişi) günlük iş yükünü normal olarak değerlendirirken, %2,4'dü (2 kişi) günlük iş yükünü çok fazla olarak değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir (Tablo 11).

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin gelir düzeylerini değerlendirme durumları dağılımı incelendiğinde, %21,7'si (18 kişi) gelir düzeylerini yeterli, %56,6'sı (47 kişi) kısmen yeterli, %21,7'sinin (18 kişi) ise yeterli olmadığını ifade ettikleri gözlenmektedir (Tablo 12).

Kadın ve erkek beden eğitimi öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo 13). Bayraktar (2007) erkek ve kadın güreşçilerin temel psikolojik ihtiyaçlarını incelediği çalışmasında Özerklik ihtiyacı boyutunda, kadın güreşçilerin erkek güreşçilere göre özerklik ihtiyacının yüksek olduğunu tespit etmiştir. Cihangir, Z. (2009) ise, öğretmen adaylarının psikolojik ihtiyaçlarının doyurulma düzeylerini cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırmak için yaptığı çalışmasında, 240 üniversite son sınıf öğrencisine ulaşmıştır. Araştırmada öğrencilerin özerklik ve yeterlik ihtiyaçlarının doyumu, cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermezken, ilişkili olma ihtiyacının doyumu kızların lehine anlamlı bir farklılık göstermiştir. Bu bilgilere bağlı olarak; farklı meslek gruplarındaki bireylerin psikolojik ihtiyaçlarının değişiklik gösterdiğini, yapılan iş ve yaşam alanlarının psikolojik ihtiyaçlar üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Farklı yaş düzeyindeki beden eğitimi öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo 14). Türk, S. (2013)'ün akademisyenlerin temel psikolojik ihtiyaçlarını ve temel doyum düzeylerini incelediği çalışmasında da, akademisyenlerin yaş düzeyine göre temel psikolojik ihtiyaçlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgu çalışmamızdan elde edilen bulgu ile benzerlik göstermektedir. Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının incelendiği bir başka çalışmada benzer şekilde yaş değişkeninin temel psikolojik ihtiyaçlar üzerinde bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür Yasul, Y. (2016). Bayraktar ve Kuru (2007) güreş hakemlerinin temel psikolojik ihtiyaçlarını inceledikleri araştırmada yaş arttıkça temel psikolojik ihtiyaçlardan yeterlik ihtiyacının azaldığı belirtilmiştir.

Evli ve bekâr beden eğitimi öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo 15). Akademisyenlerin temel psikolojik ihtiyaçlarının ve temel doyum düzeylerinin incelendiği çalışmada, akademisyenlerin medeni durumlarına göre temel psikolojik ihtiyaçlarının farklılaşmadığı belirtilmiştir (Türk, S. 2013). Bu bulgu çalışmamızdan elde edilen bulgu ile benzerlik göstermektedir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin çocuk sahibi olma ve çocuk sayısı ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarında puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo 16). Türk, S. (2013)'ün akademisyenlerin temel psikolojik ihtiyaçlarını ve temel doyum düzeylerini incelediği çalışmasında, akademisyenlerin çocuk sayısı değişkenine göre temel psikolojik ihtiyaçlarının farklılaşmadığı belirtilmiştir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin öğrenim durumları ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarında puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo 17). Benzer bir bulgu akademisyenler üzerinde yapılan bir çalışmada da görülmüştür. Temel psikolojik ihtiyaçların ve temel doyum düzeylerinin incelendiği çalışmada akademisyenlerin öğrenim durumuna göre temel psikolojik ihtiyaçlarında farklılık görülmediği belirtilmiştir (Türk, 2013).

Beden eğitimi öğretmenlerinin görev süreleri ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından ilişki ihtiyacı alt boyutunda puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. **(P.024)**. Görev süresi 8-10 yıl arası olan öğretmenlerin ilişki ihtiyacı düzeylerinin 11 yıl ve üzeri olan öğretmenlerden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özerklik ihtiyacı ve yeterlik ihtiyacı alt boyutları ile öğretmenlerin görev süreleri arasında ise anlamlı farklılık olmadığı gözlenmektedir (Tablo 18). Akademisyenler üzerinde yapılan bir çalışmada bu bulguya benzer olarak, temel psikolojik ihtiyaçlardan ilişki alt boyutunda 11 yıl ve üzeri deneyim sahibi olan akademisyenlerin daha az deneyimi olan akademisyenlerden daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir (Türk, 2013). Hakemler üzerinde yapılan bir başka çalışmada ise, hakemlik yılı daha düşük olanların hakemlik yılı daha yüksek olanlardan daha temel psikolojik ihtiyaçların tüm alt boyutlarında daha yüksek puan elde ettikleri belirtilmiştir (Bayraktar ve Kuru, 2007). Bu bulgu, çalışmamızdan elde edilen bulguyu destekler niteliktedir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin statü durumları ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo 19). Türk, S. (2013) tarafından yapılan akademisyenlerin temel psikolojik ihtiyaçlarının ve temel doyum düzeylerinin incelendiği çalışmada, akademisyenlerin statü durumlarına göre temel psikolojik ihtiyaçlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgu çalışmamızdan elde edilen bulgu ile benzerlik göstermektedir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin idari görev yapma durumları ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarında puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde

anlamli farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo 20). Akademisyenler üzerinde yapılan bir çalışmada, yönetsel görevin olma durumuna göre temel psikolojik ihtiyaçlardan yeterlik puan ortalamaları arasında fark bulunmazken, ilişki ve özerklik alt boyutlarında yönetsel görevi olan akademisyenlerin ortalama puanları yönetsel görevi olmayanlardan daha yüksek bulunmuştur (Türk, 2013).

Beden eğitimi öğretmenlerinin beden öğretmenliğini tercih etme durumları ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından yeterlilik alt boyutunda puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p>.031$). Beden eğitimi öğretmenliğini isteyerek tercih eden öğretmenlerin puan ortalamasının isteyerek tercih etmeyen öğretmenlerden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özerklik ihtiyacı ve ilişki ihtiyacı alt boyutlarında ise $p<.050$ anlamlılık düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo 21). Türk (2013)'ün akademisyenler üzerinde yaptığı çalışmada, akademisyenliği isteyerek seçme durumu değişkenine göre temel psikolojik ihtiyaçlar alt boyutlarında farklılık bulunmadığı belirtilmektedir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin günlük iş yüklerini değerlendirme durumları ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından özerklik ihtiyacı alt boyutunda puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p>.000$). Günlük iş yüklerinin normal olduğunu ifade eden öğretmenlerin puan ortalamalarının günlük iş yüklerinin çok fazla olduğunu ifade eden öğretmenlerden yüksek olduğu görülmektedir. Yeterlik ihtiyacı ve ilişki ihtiyacı alt boyutlarında ise $p<.050$ anlamlılık düzeyinde ise anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo 22). Türk, S. (2013). Akademisyenler üzerinde yapılan bir çalışmada günlük iş yüklerini değerlendirme düzeyine göre temel psikolojik ihtiyaçların alt boyutlarında herhangi farklılığa rastlanmamıştır.

Beden eğitimi öğretmenlerinin gelir düzeylerini değerlendirme durumları ile psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarında puan ortalamaları arasında $P<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo 23). Yasul, Y. (2016). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının incelendiği bir çalışmada, ailenin gelir düzeyi değişkenine göre temel psikolojik ihtiyaçların alt boyutlarının puan ortalamaları arasında farklılık olmadığını belirlemiştir. İlgili çalışma bulguları çalışma sonuçlarımızı destekler niteliktedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; öğretmenlerin temel psikolojik ihtiyaçları değerlendirildiğinde; cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma, öğrenim düzeyi, statü durumu, idari görev ve gelir düzeyi değerlendirme boyutlarında istatistikî olarak anlamlı ilişki tespit edilememiştir. Görev süresi değişkenine göre ilişki ihtiyacı alt boyutunda, öğretmenliği tercih etme değişkenine göre yeterlik ihtiyacı alt boyutunda, günlük iş yükünü değerlendirme değişkenine göre özerklik ihtiyacı alt boyutunda anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, beden eğitimi öğretmenlerinin temel psikolojik ihtiyaçları değerlendirildiğinde, görev süresinin artmasının ilişki ihtiyacının artışı ile paralel

olduğu, öğretmenliği kendi isteği ile tercih etmeyenlerin yeterlik ihtiyacının arttığı ve günlük iş yükünü fazla bulan öğretmenlerin özerklik ihtiyacının fazla olduğu görölmektedir. Beden eğitimi öğretmenlerinin duygusal ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması, öğretmenlik mesleğini icra ederken verimin yüksek olmasını sağlar.

5.2. Öneriler

Yapılan bu araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara dayanarak aşağıdaki önerilerde bulunabiliriz;

- Araştırma, sınırlı evren ve örneklemle yapılmış olup, beden eğitimi öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçlarının farklılık arz etmesinden dolayı daha büyük gruplar üzerinde çalışma yapılabilir.
- Araştırmada kullanılan ölçeklerin daha iyi anlaşılması için araştırmacının gözetiminde doldurulması gerekir.
- Beden eğitimi öğretmenlerinin özerklik, yeterlik ve ilişki ihtiyacı alt boyutlarında kendilerini yetersiz hissetmelerine neden olan etkenlerin ortadan kaldırılması için yetkili birimler tarafından gerekli çalışmalar yapılabilir.
- Beden eğitimi öğretmenlerinin kendilerini daha özerk ve yeterli hissetmeleri için çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve yetkili olan makamların bir an önce harekete geçmesi gerekir. Örneğin; çalışma yaptığım okulların büyük bir çoğunluğunun spor salonu yoktu. Her okula bir spor salonu yapılabilir ve beden eğitimi öğretmenlerinin derslerinde kullanacağı araç gereçle donatılabilir.
- Beden eğitimi öğretmenlerinin duygusal ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması, öğretmenlik mesleğini icra ederken verimin yüksek olmasını sağlayacağı bilgisine bağlı olarak temel psikolojik ihtiyaçlarının göz ardı edilmemesi gerekir.
- Okullarda uzman kişiler tarafından beden eğitimi öğretmenlerinin temel psikolojik ihtiyaçlarıyla ilgili seminerler düzenlenebilir.
- Öğretmenlerin temel psikolojik ihtiyaçlarının önemli olduğuyla ilgili yetkili birimler tarafından eğitim programları oluşturulmalı ve desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

- Akkoyun, F. (1998). Transaksiyonel Analiz, Nobel yayınevi. Ankara.
- Andersen S, Chen S, Carter C. (2000). Fundamental Human Needs: Making Social Cognition Relevant. *Psychological Inquiry*, 11(4):269-276.
- ARIK, İ, A. (1996). Motivasyon ve Heyecana Giriş, Çantay Kitabevi, , s.2.
- Aşkın, M. (2004). *Kişilik ve kişiler arası ilişkiler*. Solak, A. (Ed.), İnsan yolunda (s.15-28). İstanbul: Sahara yayıncılık.
- Aytaç, S. (1997). Çalışma Yaşamında Kariyer: Yönetimi, Planlaması, Geliştirilmesi Sorunları. Epsilon Yayınları. İstanbul.
- Baard PP, Deci EL, Ryan RM. (2004). Intrinsic need satisfaction: A motivational basis of performance and well-being in two work setting. *Journal of Applied Social Psychology*, 34(10):2045-2068.
- Bacanlı, H. (2000). Gelişim ve Öğrenme, Nobel Yayınevi, 3. Baskı. Ankara
- Baymur, F. (1994). Genel Psikoloji. 7. Baskı, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Baymur, F. (1994). Genel Psikoloji, İnkılâp Kitabevi, (11. Baskı), İstanbul, 70-71.
- Bayraktar, G. (2007). Güreşçilerin Psikolojik İhtiyaçları ile Atılganlık Düzeylerinin Bireysel Başarılarına Etkisi. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara,
- Bayraktar, G., Kuru, E. (2007). Güreş Hakemlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının İncelenmesi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri dergisi. Cilt, 1 Sayı,1.
- Budak, S. (2003). Psikoloji Sözlüğü. 2. Baskı, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Burger, JM. (2006). Kişilik. 1. Basım, Çeviren: Erguvan İD, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Çankaya, C, Z. (2005). Öz-belirleme modeli: Özerklik desteği, ihtiyaç doyumu, İyi olma. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. H Bacanlı).
- Çankaya C, Z. (2009). Öğretmen adaylarında temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve iyi olma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3): 691-711.
- Connel, J. (1986). Emotion and Social Interaction in the Strange Situation:

Consistencies and Asymetric Influences in the Second Year. Child Development. 57(3), 733-746.

Cüceloğlu, D. (1992). İnsan ve Davranış. 3. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Cüceloğlu, D. (1999). İnsan ve Davranış, Psikolojinin Temel Kavramları, Remzi Kitabevi. İstanbul.

Darley, J.M., Glucksberg, S., Kinchla, R.A. (1991). Psychology (5th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Deci E, Ryan R. (1985). Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior. New York: Plenum Press.

Deci E, Connell J, Ryan R. (1989). Self determination in a Work Organization. *Journal of Applied Psychology*, 74(4):580-590.

Deci EL, Ryan RM. (2000). The what and why of goal pursuits: Human needs and the self determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11,227-268.

Deveci, H. (2007). Öğretmenlerin Psikolojik İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri. S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, (Danışman: Yard. Doç. Dr. Şahin Kesici).

DİCLE, Ü. Dicle, A. “İsteklendirme (Motivasyon)”, Atatürk Üniv. İşl. Fak. Dergisi. C:1, Sayı:1, s.70-102: Zikreden: İNCİR, G. Çalışanlarda Motivasyona Genel Bir Bakış, MPM, Yayın No: 313, Ankara 1984, s.2.

Dilekmen, M. (2005). Psikolojik Gereksinimler, Öğretmen Adayları Üzerine Bir Araştırma. Araştırma Yayınları. Ankara.

Ercoskun, M. H. ve Nalçacı, A. (2005). Öğretimde psikolojik ihtiyaçların yeri ve önemi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 353-370.

EREN, E. (2001), Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, 7. Baskı, Beta, İstanbul.

Eroğlu, F. (2000), Davranış Bilimleri, Beta Basım-Yayım-Dağıtım. İstanbul.

Eysenck, H. J., W. Arnold, R. Meili. (1972). Encyclopedia of Psychology. Fontana/Collins.

Gibson, T.J., Chandler, A.L. (1988). Educational Psychology. New York: Alyn & Bacon Inc.

Hamurcu, H. (2011). *Ergenlerin yetkinlik inançları ve psikolojik iyi oluşlarını yordamada psikolojik ihtiyaçlar*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Ingledew D, Markland D, Sheppard K. (2004). Personality and self-determination of exercise behavior. *Personality And Individual Differences*, 36,1921-1932.

Karasar, N. (2012). “Bilimsel Araştırma Yöntemleri”. Ankara. Nobel Akademik Yayıncılık.

Kasser T, Ryan R. (1999). The relations of psychological needs for autonomy and relatedness to vitality, well-being and mortality in a nursing home. *Journal of Applied Social Psychology*, 29(5):935-954.

Kesici Ş, Üre Ö, Bozgeyikli H, Sünbül A, M. (2003). Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirliği. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi’nde bildiri olarak sunuldu. İnönü Üniversitesi, Malatya.

Kowal, J. ve Fortier, M. (1999). Motivational Determinants of Flow: Contributions From Self Determination Theory. *Journal of Social Psychology*, 139(3), 355- 369.

Kulaksızoğlu, A. (2009). *Ergenlik psikolojisi* (11. baskı). İstanbul: Remzi kitapevi.

Kuzgun, Y. (1988). Psikolojik İhtiyaçların Orta Öğretim Başarı Puanları ve Öğrenci Seçme sınavı Puanları ile İlişkisi. *Psikoloji Dergisi*, Cilt VII, Sayı 22.

Kuzgun, Y. (2000). Rehberlik ve Psikolojik Danışma, ÖSYM yayınları, Ankara.

Maslow, A. H. (1970) *Motivation and Personality*, Harper-Row Publishers Second Edition, USA.

Murat, G, (2003) Lise Öğrencilerinin Mesleki Değer ve Tercihleri ile Psikolojik İhtiyaçları Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Onaran O. (1981). Çalışma Yaşamında Güdülenme Kuramları. Sevinç Matbaası, Ankara.

Özaydın N. (2011). Mesleki Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin Psikolojik İhtiyaçlarının ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. S.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, (Danışman: Yard. Doç. Dr. S Sevinç).

Özer G. (2009). Öz-Belirleme Kuramı Çerçevesinde İhtiyaç Doyumu, İçsel Güdülenme ve Bağlanma Stillerinin Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarına Etkileri. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. H, Bacanlı).

Öztürk, O. (2004). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. 10. Basım, Feryal Matbaası, Ankara.

Reis HT, Sheldon KM, Gable SL, Roscoe J, Ryan RM. (2000). Daily well-being: The role of Autonomy, competence and relatedness. *Personality-Social Psychology Bulletin*, 26.419-435.

Ryan RM. (1995). Psychological needs and the facilitation of integrative processes. *Journal of Personality*, 63:397-427.

Ryan, R. M. E. L., Deci (2000). “**Self-Determination Theory and The Facilitation Of Intrinsic Motivation, Social Development and Well-Being**”. *American Psychologist*, 55, 68-78.

Sabuncuoğlu Z. (1984). Çalışma Psikolojisi. 2. Baskı, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa

Selçuk Z. (2000). Gelişim ve Öğrenme, Nobel Yayın ve Dağıtım, Ankara, s.209.

Sheldon KM, Elliot AJ. (1998). Not all personal goals are personal: Comparing autonomous and controlled reasons as predictors of effort and attainment. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24:546-557.

Sheldon KM, Elliot AJ, Kim Y, Kasser T. (2001). What is satisfying about satisfying events? Testing 10 candidate psychological needs. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80:325-339.

Sheldon KM, Bettencourt BA. (2002). Psychological needs and subjective wellbeing in social groups. *British Journal of Social Psychology*, 41:25-38.

Silah, M. (2001). **Çalışma Psikolojisi**. Selim Kitabevi. Ankara.

Sözer Z. (2006). Örgüt Kültürünün İş Gören Motivasyonu İle İlişkisi ve Bir Uygulama. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yard. Doç. Dr. A Savaş).

Richard M, PORTER L.W. (1975). **Motivation and Work Behavior**, Mc Graw- Hill Series in Management.

Tevrüz S, Artan İ, Bozkurt T. (1999). Davranışlardan Seçmeler (Örgütsel Yaklaşım), Beta Basın Yayın, İstanbul, s.59.

Tian, L, Chen, H, ve Huebner, E. (2014). The longitudinal relationships between basic psychological needs satisfaction at school and school-related subjective well-being in adolescents. *Social Indicators Research*, 119(1), 353-372.

Türk, S. (2013). “Akademisyenlerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının ve Temel Doyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” Marmara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yük. Lis. Tezi. İstanbul.

Ülgen G. (1997). Eğitim Psikolojisi. Lazer Ofset Matbaa, Ankara.

Ünlü S. (2001). Güdüler. Psikoloji. (ed. Ayhan Hakan). T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 64-79.

Vlachopoulos, S. P. ve Michailidou, S. (2006). Development and initial validation of a measure of autonomy, competence and relatedness in exercise: The basic psychological needs in exercise scale. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 103, 179-201.

Walczak, Y., Burns, S. (2004). Boşanma ve çocuk üzerine etkileri (İ. Ersevimi, Çev. 2. Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.

Williams GC, Gagne M, Ryan RM, Deci EL. (2002). Facilitating autonomous motivation for smoking cessation. *Health Psychology*, 21:40-50.

Yasul, Y. (2016). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

Yiğenoğlu E. (2007). Orta Öğretim Okulu Öğretmenlerinin Algılarına Göre, Mesleki Etkinliklerindeki Güdülenmişliklerini Sağlayan Etmenler (Ankara İli Çankaya İlçesi Anadolu Liseleri Örneği). G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Doç. Dr. A Demirbolat)

Zunker, V.G. (1989). Career Counseling: Applied Concepts of Life Planing. California: Brooks/Cole Publishing Company.

<http://www.filozof.net/Turkce/psikoloji/623-durtu-nedir-durtu-tanimi-durtu-anlami-manasi-psikolojide-durtu.html> Erişim Tarihi 23.04.2018

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5.ade4263284240.45790252Erişim Tarihi 23.04.2018

<http://www.bilgiustam.com/gudu-nedir-ve-cesitleri-nelerdir/Erişim> Tarihi30.04.2018

EKLER

Ek 1: Özgeçmiş

Ek 2; Kişisel Bilgi Formu

Ek 3: Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği

Ek 4: Iğdır İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Özlem ÇEVİK
Doğum Yeri ve Tarihi	Iğdır-01.02.1979
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü 31.05.2006
Yüksek Lisans Öğrenimi	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Hareket ve Antrenman Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	
İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	M.E.B
İletişim	
E-Posta Adresi	ozlemcelik205@gmail.com
Yüksek Lisans Mezuniyet Tarihi	

EK 2

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Açıklama: Katılımcılar hakkında genel bilgi için lütfen aşağıdaki sorulara cevap veriniz.

1. Cinsiyet

☐ Kadın ☐ Erkek

2. Yaş

☐ 23-30 ☐ 31-42 ☐ 43 ve üzeri

3. Medeni Durum

☐ Evli ☐ Bekâr ☐ Boşanmış

4. Çocuk Sayısı

☐ Yok ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 3 Üzeri

5. Öğrenim Durumu

☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora

6. Meslek Yılı

☐ 1 Yıldan Az ☐ 1-3 Yıl ☐ 4-7 Yıl ☐ 8-10 Yıl ☐ 11 Yıl ve Üzeri

7. Statü

☐ Kısmi Kadrolu ☐ Daimi Kadrolu ☐ Diğer

8. Yönetmelik göreviniz var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

9. Beden Eğitimi Öğretmenliğini İsteyerek mi seçtiniz?

☐ Evet ☐ Hayır

10. Günlük iş yükünüzü nasıl buluyorsunuz?

☐ Az ☐ Normal ☐ Fazla ☐ Çok fazla

11. Gelir düzeyinizi nasıl buluyorsunuz?

☐ Yeterli ☐ Kısmen Yeterli ☐ Yeterli Değil

EK 3

TEMEL PSİKOLOJİK İHTİYAÇLAR ÖLÇEĞİ

Aşağıda size 21 maddelik envanter verilmiştir Her maddeyi dikkatlice okuyup size uygunluk derecesine göre ilgili kareyi işaretleyiniz..

TEMEL PSİKOLOJİK İHTİYAÇLAR ÖLÇEĞİ	Hiç Doğru Değil	Doğru Değil	Biraz Doğru	Doğru	Çok Doğru
Hayatımı nasıl yaşayacağıma karar vermede kendimi özgür hissediyorum					
Yaşamımda kendimi bastırılmış biri olarak görüyorum					
Fikirlerimi ve düşüncelerimi ifade etmede genellikle kendimi özgür hissediyorum					
Günlük yaşamımda, çoğu zaman bana söylenilen şeyleri yapmak zorunda kalıyorum.					
Günlük işlerde etkileşim içinde olduğum insanlar duygularımı dikkate alırlar.					
Günlük işlerde kendimi çok rahat hissediyorum					
Günlük işleri nasıl yapacağıma karar vermek için fazla fırsatım yok					
Çoğu zaman kendimi yetenekli hissetmiyorum					
Tanıdığım insanlar yaptığım şeylerde başarılı olduğumu söylüyorlar					
Son zamanlarda yeni ve ilginç beceriler kazandım.					
Çoğu zaman yaptığım şeyler bende bir başarı hissi uyandırır					
Günlük işlerde etkileşim içinde olduğum insanlar duygularımı dikkate alırlar.					
Genellikle kendimi çok kabiliyetli görmem					
Etkileşim içinde olduğum insanları gerçekten seviyorum					
İlişki kurduğum insanlarla anlaşabiliyorum.					
İnsanlarla çok fazla sosyal etkileşimim ve sosyal ilişkim yok					
Sürekli sosyal etkileşim içerisinde bulunduğum insanları dostlarım olarak görürüm.					
Hayatımdaki insanlar bana önem verirler.					
Yaşamımda kendime yakın hissettiğim çok fazla insan yok.					
Sürekli etkileşim içinde olduğum insanlar beni pek fazla seviyor gibi görünmüyorlar.					
İnsanlar genellikle bana karşı gayet arkadaş canlısıdır.					

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 19255454-44-E-6710901
Konu : Anket Uygulanması Talebi

11.05.2017

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Özlem ÇEVİK'in 03.05.2017 tarihli dilekçesi.

Agri İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi, Spor Ana Bilim Dalı Hareket ve Antrenman Bölümü, yüksek lisans öğrencisi Özlem ÇEVİK'in Yüksek tez konusunu oluşturan "İgdir'daki Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Temel Psikolojik İhtiyaçları" konulu anketi, ilimiz merkez ilçe okullarında görevli Beden Eğitimi Öğretmenleri ile uygulanması için Müdürlüğümüze gönderilmiştir. İl Millî Eğitim Müdürlüğümüz eser inceleme komisyonunun yapmış olduğu değerlendirmede anketin uygulanmasında herhangi bir sakınca olmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Anılan anket ve komisyon kararı ekte sunulmuş olup, söz konusu anketin müdürlüğümüze bağlı Merkez ilçe tüm okullarda uygulanması doğrultusunda işce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olutlarınıza arz ederim.

Hakan CIRIT
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
11/05/2017

Bilgehan KARAFİL
Vali a.
Vali Yardımcısı

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.
11.05.2017
Musa YILDIR
V.W.K.

İran Çiğir - 20000 Merkez, İGDIR
Elektronik Vali Yardımcısı'nın
E-Posta Adresi: m.ay@mil.gov.tr

Ayrıca bilgi için B. AYAR Memur
1431 0 176 200 76 25
Çakır (0 476) 280 74 50

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://www.muhur.gov.tr> adresinden 8982480d-3e26-beca-c821 kodu ile doğrulayabilirsiniz.